

Засновник Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. Видається з 01.01.1998 р. Виходить двічі на місяць. **Головний редактор** О. Онищенко, академік НАН України. **Редакційна колегія** В. Горовий, заступник головного редактора, Л. Чуприна, заввідділу оперативної інформації, Т. Гранчак, заввідділу політологічного аналізу, Т. Дубас, заввідділу синтезу соціокультурних мережевих ресурсів. Комп'ютерний дизайн Г. Булахова. **Адреса редакції:** НБУВ, пр-т 40-річчя Жовтня, 3, Київ, 03039, Україна. Тел. (044)524-25-48, (044)525-61-03. E-mail: siaz@pochta.ru, www.nbu.gov.ua/siaz.html. Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 5358 від 03.08. 2001 р.

Україна: події, факти, коментарі Інформаційно-аналітичний журнал

2009 № 24

ЗМІСТ

Коротко про головне

14 грудня Україна відзначала День вшанування учасників ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС

В. Ющенко дякує всім учасникам обговорення проекту Конституції України

На засіданні виконкому УЄФА затверджено міста, що проводять Євро-2012 в Україні

С. Горова, влас. кор. СІАЗ НБУВ

Актуальна прес-конференція

Перед виборами: тихое волнение электората и смутные перспективы...

"Загального улюбленця" в електорату – не існує

Аналітика

Ю. Половинчак, канд. іст. наук, старш. наук. співроб.

Саміт Україна – ЄС: невиправдані сподівання?

Ю. Яснова, влас. кор.

Проблема вибору

Н. Тарасенко, мол. наук. співроб.

Фракція НУ – НС: внутрішні суперечності напередодні президентських виборів

О. Козуля, наук. співроб.

Ставлення національно-патріотичного політикуму до ялтинської зустрічі Ю. Тимошенко і В. Путіна

Коментарі спеціалістів на звернення громадян *

Наука – суспільству

Міжнародне співробітництво в галузі науки і освіти

Робота та діяльність науково-дослідних установ

Практичні впровадження науково-дослідних і проектно-технічних напрацювань

Енергоощадні технології

Біотехнології

Розробки та дослідження для агропромислового комплексу

Охорона здоров'я

Наука і влада

Проблеми інформатизації

Матеріали міжнародної конференції «Бібліотечно-інформаційний комплекс

У контексті розвитку суспільства знань» (Київ 6-7 жовтня 2009 р.)

Т. Добко, канд. іст. наук,

старш. наук. співроб., заввідділу НБУВ

Забезпечення інформаційних запитів користувачів довідково-бібліографічними ресурсами

Коротко про головне

14 грудня Україна відзначала День вшанування учасників ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС

У заходах з нагоди Дня вшанування учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС взяв участь Президент України В. Ющенко, Прем'єр-міністр Ю. Тимошенко, Голова СБУ В. Наливайченко, Генеральний прокурор О. Медведько, перший заступник голови КМДА А. Голубченко та ін.

Учасники заходів поклали квіти до пам'ятного знаку «Воїнам Чорнобиля» та меморіального кургану «Героям Чорнобиля». Після цього взяли участь у поминальному молебні в пам'ять загиблих під час ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи, що відбувся у Храмі Входу Господнього в Єрусалим (Чорнобильська церква) *(Офіційне інтернет-представництво Президента України (www.president.gov.ua). – 2009. – 14.12).*

В. Ющенко дякує всім учасникам обговорення проекту Конституції України

Громадяни України мають усвідомити – лише конституційна реформа дасть змогу привести у владу достойних людей, які керуватимуться у своїй роботі національними інтересами держави, – наголосив Президент України В. Ющенко.

Президент висловив переконання, що «недолуга конституційна реформа 2004 р., зокрема, щодо закритих виборчих списків, має бути виправлена». В. Ющенко висловив переконання, що процедура формування влади наразі є «ахіллесовою п'ятою України». «Власне, змінити це – означає побачити у владі українців – тих, для яких інтереси нації є темою ключовою», – сказав В. Ющенко.

Президент підкреслив, що у своїх діях керувався виключно конституційними нормами. «Я повинен засвідчити, що поважаю парламент і апелюю до нього. Я йду конституційним шляхом, я не ігнорую парламент», – сказав він, наголосивши, що саме це потрібно для ефективного продовження конституційного процесу.

Водночас, на думку В. Ющенка, чинна Верховна Рада, схоже, не готова прийняти позитивне рішення щодо внесення змін до Основного Закону. «Я переконаний, цей парламент ніколи не прийме змін до Конституції, включаючи скасування імунітету», – сказав Президент.

«Мною дані доручення щодо фахового опрацювання результатів всенародного обговорення проекту Конституції. З урахуванням висловлених пропозицій та зауважень законопроект буде доповнено та внесено на розгляд

Верховної Ради. Я твердий у своєму намірі поставити перед парламентом питання про невідкладне затвердження нашого спільного проекту Конституції.

Український народ за два місяці зробив роботу, яку депутати не спромоглися виконати за п'ять років. Разом ми створили народний проект Конституції. Разом маємо довести справу до кінця. Якщо протягом 100 днів Верховна Рада не дасть Україні нової Конституції, її повноваження будуть достроково припинені. Позачергові вибори відбудуться з одночасним референдумом щодо ухвалення Основного Закону держави», – наголошується у заяві В. Ющенка.

Зі свого боку, Голова Верховної Ради України В. Литвин зазначає, що парламент не може протягом 100 днів ухвалити президентський проект Конституції, оскільки його досі немає у ВР.

«Зрозуміло, що ця заява покликана продемонструвати рішучість Президента і адресована, насамперед, людям, а не політикам», – сказав він. «Чомусь українським політикам подобається 100 днів. Зрозуміло, що це просто заяви, оскільки немає ні проекту Конституції, і немає можливості це зробити», – сказав він.

Голова ВР зауважив, що для того, аби мати підстави розпустити ВР протягом 100 днів, цю норму спочатку треба було передбачити у Конституції й ухвалити її (*Офіційне інтернет-представництво Президента України (www.president.gov.ua). – 2009. – 11.12; Forpost (www.4post.com.ua). – 2009. – 12.12).*

На засіданні виконкому УЄФА затверджено міста, що проводять Євро-2012 в Україні

Прийнято рішення, що ними будуть визначені попередньо міста України: Київ, Львів, Харків, Донецьк. Київ визначено як місто, яке буде проводити фінальні змагання.

14 грудня на Михайлівській площі у Києві було офіційно презентовано логотип Чемпіонату Європи з футболу 2012 р.

В урочистій церемонії взяли участь Президент України В. Ющенко, Прем'єр-міністр України Ю. Тимошенко, президент Європейського футбольного союзу (УЄФА) М. Платіні, голова Федерації футболу України (ФФУ) Г. Суркіс, керівник Польського футбольного союзу (ПФС) Г. Лято, урядовці, керівництво українських міст, що прийматимуть чемпіонат (*Офіційне інтернет-представництво Президента України (www.president.gov.ua). – 2009. – 14.12; Урядовий портал (www.kmi.gov.ua). – 2009. – 14.12).*

С. Горова, влас. кор.

Актуальна прес-конференція

Перед выборами: тихое волнение электората и смутные перспективы...

Институтом исследований регионального развития Украины с 23 по 29 ноября 2009 г. была проведена четвертая волна социологических опросов жителей Украины на тему: «Электоральные ожидания: динамика и тенденции».

Методом личного интервью в каждой волне было опрошено 2400 респондентов. В ходе исследования использовалась вероятностная случайная выборка, равнонаполненная по областям, которая отображает структуру населения в областях по полу и возрасту. Предельная погрешность репрезентативности исследования не превышает 2,0 %.

Результаты данного исследования были представлены на пресс-конференции руководителя исследовательских проектов Института исследований регионального развития Украины М. Третьяка и директора центра политического анализа «Стратегема» Ю. Романенко.

Согласно результатам исследования, по сравнению с предыдущей волной наблюдается незначительная положительная динамика рейтинга В. Януковича с 22 % в третьей волне до 24,2 % в четвертой. Тогда как рейтинг Ю. Тимошенко снизился с 14,2 % до 13,8 %. Эксперт подчеркивает, что глава Кабмина продолжает оставаться стабильно второй, несмотря на наиболее мощную пропаганду. На Востоке ситуацию с гриппом восприняли не в пользу Ю. Тимошенко. Часть граждан осознала, что пандемия – большая мистификация, и отреагировала соответствующим образом.

Ю. Романенко прогнозирует, что в том случае, если во втором туре разрыв между Ю. Тимошенко и В. Януковичем будет составлять, в пользу лидера Партии регионов, 10 % и выше, – победу на президентских выборах одержит В. Янукович. Если же такой разрыв будет меньше 10 % – Ю. Тимошенко победит во втором туре, так как произойдет достаточный «переток от электоральных групп, которые поддерживали А. Яценюка, О. Тягнибока и частично В. Ющенко, а также других кандидатов», – отмечал эксперт.

Значительные изменения произошли во втором эшелоне кандидатов на президентский пост. Так, рейтинг А. Яценюка упал с 12,8 % до 8,4 %. Наблюдается активный рост рейтинга С. Тигипко – с 5,7 % до 10,7 %.

Рейтинговые показатели других кандидатов существенно не изменились и выглядят следующим образом: П. Симоненко – 3,5 %, В. Ющенко – 2,9 %, В. Литвин – 2,4 %, другие кандидаты набирают менее 1 % и их суммарный рейтинг составляет 4,6 %. Против всех готовы проголосовать 18,3 %, а 11,2 % респондентов не примут участие в выборах.

В ходе исследования был проведен анализ востребованности молодых политиков, которые сравнительно недавно вышли на политическую арену и претендуют на пост главы государства. «В пятерке лидеров первое место на данный момент занял С. Тигипко. Уступил ему А. Яценюк. У остальных кандидатов на пост Президента повышение рейтинга было незначительным – до 3 %», – отметил М. Третьяк.

В третьей волне социологических опросов С. Тигипко среди «новых» политиков хотели видеть 6,7 % респондентов, а уже в четвертой волне – 13,2 % опрошенных.

По мнению Ю. Романенко, сложившийся электоральный тренд обусловлен, во-первых, четкой ставкой С. Тигипко на свою целевую аудиторию. «Его избиратели – это женщины среднего возраста, которым он симпатичен как человек и профессионал. Соответственно, все послы избирательной кампании были выстроены для данной целевой группы», – отметил директор центра политического анализа «Стратегема».

Второй составляющей, которая обусловила данный электоральный тренд, является то, что С. Тигипко начал «играть» на площадке юго-востока. Разжижение электората В. Януковича открывает, в свою очередь, перспективы для новых игроков на юго-востоке.

«Разочарованием выглядит А. Яценюк, который из политика, еще весной претендовавшего на второе место в президентской кампании, переместился на четвертое место», – считает Ю. Романенко.

По мнению эксперта, стратеги кампании А. Яценюка совершили несколько ключевых ошибок. Во-первых, визуальная кампания «полосатый Арсений» вызвала несовпадение виртуального образа (милитариста-модернизатора) с реальным стереотипом («ботаник-реформатор»), сложившимся у людей на старте кампании, что вызвало отторжение у избирателей.

Во-вторых, А. Яценюк не определился с целевой группой и пытался захватить как можно более широкие сегменты электората. «А. Яценюк имеет четкую электоральную нишу – нишу разочаровавшихся в “оранжевых”. Он должен был идти на запад и там закрепляться. Потом, потихоньку, продвигаться в центр и на восток. В этом случае он бы получил максимальный эффект. Вместо этого – кампания А. Яценюка была всеобъемлющей. Он попытался взять все и сразу, не сосредотачиваясь на своем ключевом регионе», – отмечал Ю. Романенко.

Развернувшаяся информационная война между лидерами гонки и проигранная Ю. Тимошенко кампания по гриппу обусловила динамику среди антирейтинговых показателей кандидатов. Так, анти-рейтинг Ю. Тимошенко вырос с -8,8 % до -19,3 %, В. Ющенко вырос с -39,4 % до -43 %. Анти-рейтинг В. Януковича снизился с -3,2 % до -0,9 %.

Ю. Романенко также подчеркнул в своем выступлении значимость группы «против всех». Данная группа, по его словам, показывает перспективу для новых политических сил и лидеров после президентской гонки. «Совершенно очевидно, что после выборов Президента в этой группе еще прибавятся новые составляющие, произойдет переток. Это связано с тем, что неизбежно разочарование в старых игроках первого эшелона и тот, кто будет работать с этой группой, будет иметь политическую перспективу», – считает директор центра политического анализа «Стратегема».

(Інформація СІАЗ)

«Загального улюбленця» в електорату не існує

Центр соціальних технологій «Соціополіс» в період з 23 по 29 листопада 2009 р. провів дослідження на тему: «Електоральна ситуація у містах України з населенням більше 100 тис. чоловік станом на кінець листопада 2009 р.». Результати даного дослідження на прес-конференції в інформаційному агентстві УНІАН представили науковий керівник Центру соціальних технологій «Соціополіс», кандидат соціологічних наук С. Литвинов та політолог, президент Аналітичного центру «Відкрита політика» І. Жданов.

«Нас цікавить не стільки передбачення результату передвиборчої кампанії, скільки її перебіг, динаміка довіри суспільства до окремих політиків та роль на цих виборах політиків «нової генерації», – говорив С. Литвинов.

За результатами представленого дослідження, електоральна активність мешканців середніх та великих міст України на початку листопада зросла до рівня 85,2 %. Найбільша прогнозна електоральна активність міського населення спостерігається у Харківській (91,4 %), Волинській (91,3 %), Запорізькій (91,3 %) областях, а також в АРК (91,3 %). Найменш активні мешканці міст Тернопільської (79,6 %), Рівненської (82,6 %), Чернівецької (81,6 %), Полтавської (82,6 %) областей.

Більшість опитаних вважають, що нині в Україні немає жодного перспективного молодого політика (64,6 % відповідей). В той же час, кожен третій респондент вважає, що в Україні є достойні представники нового покоління політиків. 17,8 % відповідей показують, що це – С. Тігіпка, 8,8 % – А. Яценюк. О. Тягнибок – 2,8 % і А. Гриценко – 2,6 % – вони досить сильно відстають від лідерів симпатій.

А. Яценюк як політик «нової генерації» має найбільший успіх в Чернівецькій та Івано-Франківській областях, де його популярність вища середньоукраїнського показника, а в АРК та Миколаївській області – навпаки, вдвоє нижча. Що ж стосується С. Тігіпка – його більше підтримують міські жителі Запорізької, Дніпропетровської та Черкаської областей. Менше всього підтримки – в Тернопільській та Львівській областях.

Говорячи про суспільну затребуваність «нових політиків», І. Жданов відзначив існування протиріч – «суспільство нібито хоче молодих політиків, які б не були інтегровані в нинішню політичну еліту, але з іншого боку – висувуються такі вимоги, як певний досвід державного управління та перебування на певних посадах, впізнаваність».

За даними дослідження, до п'ятірки лідерів передвиборчих перегонів в середніх та великих містах України слід віднести В. Януковича (29,6 %), Ю. Тимошенко (16,5 %), С. Тігіпка (14,8 %), А. Яценюка (8,8 %) та В. Ющенко (3,9 %).

В. Янукович має найвищу підтримку міських жителів у Донецькій (59,0 %) та Миколаївській (54,2 %) областях; Ю. Тимошенко – у Волинській області та Києві (35,2 %); С. Тігіпка – в Запорізькій області (21,4 %), А. Яценюк – в Чернівецькій (27,3 %) області, В. Ющенко – у Львівській області (29,2 %).

На думку президента Аналітичного центру «Відкрита політика», кампанія В. Януковича є досить вдалою: «він не говорить того, що не потрібно. Говорить тільки те, що потрібно. Таким чином, він утримує і вибирає той ресурс, який в нього є. Однак, на мій погляд, він дійшов до певної межі мобілізації власного електорату і більше його рейтинг не буде зростати».

За словами політолога, у Ю. Тимошенко «збільшується розрив з В. Януковичем. Найближчим часом команді Ю. Тимошенко потрібно приймати рішення – що треба змінювати в кампанії».

Проведене опитування також показало, що більше всього розділяють мешканців міст різних регіонів праві кандидати В. Ющенко і О. Тягнибок, по електоральній підтримці яких Україна поляризована на Захід і Південний Схід. Найбільш всеукраїнським політиком виявився С. Тігіпка. Ю. Тимошенко популярна на Заході і в Центрі.

Дані опитування показали, що максимальний антирейтинг має В. Ющенко (32,6 %), він же характеризується і найгіршим балансом «рейтинг – антирейтинг» (-28,7 %). Досить великим є антирейтинг лідерів виборчих перегонів – Ю. Тимошенко (22,2 %) і В. Януковича (18,7 %). Проте, В. Янукович має позитивний баланс симпатій і антипатій виборців (+11,0 %), а Ю. Тимошенко – негативний (-5,7 %). Найкращий балансовий показник у С. Тігіпка (+13,6 %).

Отже, якщо говорити про всіх кандидатів у цілому, стає очевидною закономірність: чим вищий рейтинг, тим вищим є і його антирейтинг. Тобто, говориться у дослідженні, чим більше політика «люблять» одні, тим сильніше його «не люблять» інші. І, на даний момент серед політичних діячів немає такого, хто міг би претендувати на статус «загального улюбленця».

(Інформація СІАЗ)

Аналітика

**Ю. Половинчак, канд. іст. наук,
старш. наук. співроб.**

Саміт Україна – ЄС: невиправдані сподівання?

Минулого тижня в Києві відбувся XIII саміт Україна – ЄС. Європейський Союз був представлений прем'єр-міністром Швеції Ф. Райнфельдтом як головою Європейської Ради і президентом Європейської комісії Ж. М. Баррозу. Голову Європейської Ради супроводжував міністр закордонних справ Швеції К. Більдт, президента Європейської комісії – комісар ЄС з питань торгівлі та європейської політики сусідства Б. Ферреро-Вальднер.

За результатами саміту було підписано спільну заяву. Україна взяла зобов'язання провести президентські вибори відповідно до євростандартів, а

також – працювати над стабілізацією, викоріненням корупції, покращанням інвестиційного клімату.

Згідно з порядком денним саміту, на ньому збиралися розглянути цілий ряд найрізноманітніших питань: взаємодії України і ЄС у боротьбі з глобальною фінансовою кризою і глобальними змінами клімату; співпраці в галузі спільної зовнішньої політики; співпраці в галузі безпеки тощо. Проте фактично переговори оберталися довкола двох основних тем: енергетичної безпеки і підготовки угоди про асоціацію між Україною і ЄС. На жаль, з обох питань особливого прогресу досягти не вдалося, що навряд чи стало несподіванкою для експертів. А от вітчизняні політики отримали не одну порцію холодного душу. По-перше, напередодні саміту голова представництва ЄС в Україні Жозе Мануель Пінту Тейшера заявив, що керівництво держави не виконує зобов'язання перед Європейським Союзом з питання проведення реформ. Він нагадав, що відразу після помаранчевої революції головні українські керівники заявляли про необхідність конституційної реформи, покликаної краще окреслити повноваження різних гілок влади, але жодного просування в цьому напрямі не було досягнуто. Представник Євросоюзу також вказав на відсутність реформ в економіці, які зменшували б бюрократичні перешкоди для ведення бізнесу, і відсутність спроб диверсифікувати українську економіку, яка виявилася залежною від декількох енерговитратних і вразливих від світових криз галузей. Голова представництва ЄС в Україні також заявив, що не бачить в українській владі прагнення до боротьби з корупцією.

По-друге, президент Єврокомісії Ж. М. Баррозу не менш відверто вказав на те, що керівництво України недобросовісно виконує зобов'язання з реформування країни. «Я буду чесно з вами говорити, пане Президенте, дуже часто нам здається, що зобов'язання з реформування лише частково виконуються і слова не завжди супроводжуються діями», – сказав він на саміті, звертаючись до Президента України В. Ющенко.

Щоправда, Ж. М. Баррозу підсолодив пігулку, пообіцявши, що угоду про асоціацію між Україною та ЄС буде підписано наступного року та зазначивши, що Єврокомісія готова підтримувати Україну у всіх її починах – і на політичному рівні, і завдяки співпраці у фінансово-економічному секторі. «Ми вважаємо, що європейський вибір України є стратегічним, і ми готові його підтримувати», – сказав він.

Досить різкі заяви західних високопосадовців, очевидно, відображають розчарування, що відчують у ЄС через брак прогресу у Україні у наближенні до європейських стандартів.

Найамбітніші плани українських політиків, що не були реалізовані на саміті, – підписання угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Особливість цього розчарування полягає в його, як запевняють дипломати, штучності. В експертному середовищі підписання угоди на нинішньому саміті не прогнозувалося, оскільки Київ поки що далекий від реалізації ініціатив, покликаних наблизити Україну до інституційної Європи, насамперед законодавчих, що вимагають досить тривалих процедур. Фактично те, що угоду не буде підписано в 2009 р., було зрозуміло ще влітку.

А от політики, очевидно, прагнучи використати Угоду про асоціацію як козир в передвиборній боротьбі, неодноразово заявляли про відповідну перспективу як про реальність.

Зокрема, про це повідомляла у вересні на конференції у Ялті Ю. Тимошенко. Зі свого боку, В. Ющенко, узявши на озброєння ідею «поділу» угоди про асоціацію між Україною та ЄС на «політичну частину та угоду про вільну торгівлю», незважаючи на неприйняття європейською стороною такого «розподілу» у жовтні мінімум тричі заявляв, що «політична частина» угоди з ЄС буде підписана до кінця року, а «за кілька місяців» підпишуть і угоду по ЗВТ. Президент продовжував обіцяти підписання угоди навіть після того, як про неможливість реалізації цих планів офіційно оголосили в МЗС.

Таким чином, головною причиною, внаслідок якої саміт Україна – ЄС сприймається в суспільній свідомості як провальний, дипломати називають лінію поведінки В. Ющенко. «Мистецтво дипломатії – це мистецтво мовчати й очікувати реальних результатів, а не розголошення того, що б хотілося мати. Цим справжня дипломатія відрізняється від пропагандистської кампанії», – зауважив з цього приводу колишній посол України у США Ю. Щербак.

З точки зору экс-міністра закордонних справ А. Зленка «виглядає так, наче саміт був неуспішний, бо, мовляв, не підписали...». Проте, за його словами, цього і не планувалося. «Питання стояло так – чи дадуть зелене світло угоді про асоціацію і коли ж настане безвізовий режим. Ось над цим дипломати й працюватимуть далі. Більш конкретно вам ніхто нічого не скаже, бо зараз буде пауза, усі чекають виборів...», – зазначає дипломат.

Такої ж позиції дотримуються у МЗС. Непідписання угоди про асоціацію на саміті Україна – ЄС 4 грудня не можна вважати «програшем української дипломатії», як це вже проголосили деякі політики, оскільки цю угоду й не планували підписати цього дня. На цьому наголошує заступник міністра закордонних справ України А. Веселовський. «На саміті в Києві вирішили надати якомога більшу увагу цьому питанню одразу після закінчення виборів в Україні. Всі погодилися з цим – і Президент, і Прем'єр-міністр, і лідер опозиції», – сказав А. Веселовський.

Отже, переговорний процес щодо угоди про асоціацію триває, хоч і не без труднощів, що і зрозуміло, хоча б тому, що кризу важко назвати сприятливим тлом для переговорів про зону вільної торгівлі. За підрахунками різних експертів, переговорний процес щодо угоди триватиме від восьми місяців до декількох років. Наразі на рівні експертів відбувається погодження тарифних позицій, а також зобов'язань, які Україна візьме на себе в регуляторних реформах, із запровадження стандартів ЄС у різних сферах. Зокрема, далекими від погодження є санітарні та фітосанітарні норми.

Утім, що стосується зони вільної торгівлі з ЄС, то особливої уваги вітчизняних експертів потребують економічні труднощі, пов'язані з цим питанням. Створення ЗВТ відкриває дорогу українським товарам на євросинок. Проте не варто забувати, настільки жорсткі вимоги до продукції в Євросоюзі і чітко усвідомлювати, наскільки далекі наші виробники від їх виконання. Нагадаємо також, що в Євросоюзі запатентовано багато звичних нам

найменувань продуктів («коньяк», «шампанське», «йогурт») і до українських виробників може бути висунута вимога їх змінити.

Таким чином, для України оптимальним варіантом має стати досягнення домовленостей з ЄС про відмову від симетричних умов щодо зони вільної торгівлі, адже український товар, особливо на перших порах, просто не витримає конкуренції з продукцією європейських виробників. На думку наукового директора Інституту євроатлантичного співробітництва О. Сушка, Україна і так вже дозволила нав'язати собі достатньо не вигідні умови. «У рамках Угоди про асоціацію ми беремо на себе багато зобов'язань, які раніше брали на себе лише держави, що мали офіційно визнану перспективу членства з боку ЄС. Відтак вони розглядали цю угоду як процес набуття членства. У нашому ж випадку такого політичного рішення немає. Тут ідеться про зобов'язання проводити реформи, окремі з яких можуть виявитись для суспільства не зовсім безболісними. Зокрема, екологічні, санітарні та фітосанітарні стандарти і регулювання ринку», – зазначає експерт-міжнародник.

Що ж до приєднання України до Договору про європейське енергетичне співтовариство, то це питання буде обговорюватися 18 грудня на Раді міністрів енергетики ЄС у Загребі. Євросоюз зі свого боку дав чіткий сигнал, що підтримує членство України в цій угоді, але що вирішать міністри – ніхто наразі напевно сказати не може. У будь-якому випадку неререформований енергетичний сектор, що згортає можливість українсько-європейської енергетичної співпраці залишається серйозною проблемою. Негативним сигналом для Києва повинен був стати російський прорив – незадовго до саміту Росія досягла домовленостей з країнами Північної Європи про будівництво газопроводу «Північний потік», активізувавши зусилля з організації «Південного потоку». Зайве пояснювати, що два цих проекти безпосередньо загрожують національним економічним інтересам України.

Європейська сторона явно демонструє розчарування тим, наскільки далекою Україна виявилася від наближення брюссельських декларацій про участь ЄС у реформуванні української газотранспортної системи до реальності. Глава українського уряду Ю. Тимошенко в рамках саміту 4 грудня провела зустріч з «Трійкою ЄС» (глава Ради ЄС Ф. Райнфельдт, президент Єврокомісії Ж. М. Баррозу, єврокомісар із зовнішньої політики Б. Ферреро-Вальднер). Згідно з заявами прес-служби Кабміну, вона запевнила єврочиновників у тому, що не допустить «більше жодної дестабілізації в системі забезпечення ЄС і України природним газом». За словами Ю. Тимошенко, в українських сховищах зроблені достатні запаси палива як для власного споживання, так і для потреб Європи.

Проте чи переконала Прем'єр-міністр співрозмовників у відданості України власним деклараціям, залишилося незрозумілим. Поки що президент Єврокомісії закликав Київ і Москву розв'язувати газові проблеми так, щоб це не впливало на європейського споживача.

Найбільшими досягненнями саміту Україна – ЄС Міністерство закордонних справ України вважає домовленості про початок структурованого

діалогу щодо руху до безвізового режиму. Йдеться про складення переліку конкретних кроків, які має зробити Україна, щоб Євросоюз відкрив свої кордони для українських громадян. Проте заяви представників ЄС вкотре засвідчили, що ми все ще досить далекі від введення безвізового режиму з європейськими країнами. «Вимоги, які перед Україною ставить Євросоюз для початку переговорів про безвізовий режим, чітко сформульовані. Це завершення демаркації кордонів і належне управління ними, а також введення біометричних паспортів», – зазначив голова представництва Єврокомісії в Україні Жозе Мануел Пінту Тейшейра. За його словами, ці умови Україні неодноразово називали під час попередніх переговорів і зустрічей.

Радник директора Національного інституту проблем міжнародної безпеки при РНБО О. Литвиненко винятково важливим досягненням саміту Україна – ЄС називає підписання Стратегічної угоди про співробітництво між Україною та Європейським поліцейським офісом. Це рішення хоч і технічне, але абсолютно необхідне для розбудови реальної співпраці й взаємодії з європейськими безпековими поліційними інституціями, бо воно робить можливим обмін захищеною секретною інформацією. «Це рішення є таким, що практично наближує нас до ЄС. Саме такі невеличкі, але реальні кроки потрібні зараз Україні на шляху інтеграції до європейської спільноти», – зазначає експерт.

Отже, підсумовуючи результати київської зустрічі, що проходила в рамках щорічних самітів, зазначимо: Брюссель явно демонструє роздратування з огляду на постійні наполягання офіційного Києва на асоційованому членстві України і спрощенні візового режиму між Україною і країнами Європейського Союзу на фоні відсутності реформ в Україні. Водночас результати саміту відповідають реальному стану справ у відносинах між Україною та Європейським Союзом. Зближення відбувається, але не так швидко, як хотілося б.

Експертна думка:

Г. Громадський, аналітик фонду Баторія (Batory Foundation, Польща):

«У цьому саміті немає нічого особливого. Є заява щодо чесних виборів в Україні й необхідності стабілізації та реформ. Європейський Союз просто чекає виборів в Україні. Бо це дуже важливо для розвитку відносин.

Зрештою, від цього саміту ніхто нічого конкретного не чекав. Про Асоціацію теж поки що рано говорити, бо, знову ж таки, усі чекають президентських виборів. Тому й Баррозу сказав, що все вирішиться у 2010 р. Тобто все залежить від України».

Директор Інституту проблем управління ім. Горшеніна К. Бондаренко:

«Україна шансів на вступ до Європейського Союзу вже давно не має. І провина в цьому і України, і Європи. Свого часу Україна мала непогані шанси переконати Євросоюз у тому, що вона може стати гідним членом ЄС. У той час ще були сильні проамериканські тенденції у світі, і Україна у ЄС мала своїх лобістів.

Сьогодні ці шанси дорівнюють нулю, а якщо подивитися на ситуацію, що сьогодні склалася в середовищі європейських чиновників, то виходить, що вони просто і не розглядають варіант виділення коштів на вступ України до ЄС, необхідних для будь-якої країни, оскільки вони пов'язані з ліквідацією цілої низки галузей господарства і підприємств.

Так от, такі кошти для України не передбачені в бюджетних документах ЄС, тому можна говорити про те, що, як мінімум на декілька десятиліть перспектива членства України в ЄС «заморожується». А там під питанням і саме існування Європейського Союзу до того часу...»

М. Пашков, провідний експерт міжнародних програм Центру Разумкова:

«Зараз ми визначаємо етапи рубежів переговорного процесу за угодою про асоціацію, і це дуже важливо. Тобто, ми зафіксуємо, наскільки ми досягли прогресу і просунулися вперед у діалозі з ЄС за цією угодою.

Але потрібно враховувати той момент, що сьогодні обома сторонами фактично затверджений порядок дня асоціації – документ, який, по суті, є преамбулою, і найближчим часом буде реалізовуватися, що надасть можливість Україні природним чином наблизитися до норм, правил і стандартів ЄС.

Таким чином, я не став би стверджувати, що наші відносини розвиваються по похилій. Навпаки, мені здається, що вони якраз йдуть по висхідній.

Документ, який носитиме проривний характер, – угода про асоціацію, набере чинності, можливо, наступного року. До цього у нас є час і повинна бути сконцентрована політична воля для того, щоб реалізовувати вже узгоджені позиції».

В. Горбач, політичний аналітик Інституту Євроатлантичної співпраці:

«Очікування преси й широкої публіки цього саміту були перебільшені декількома заявами Президента і Прем'єр-міністра про те, що сьогодні повинне було відбутися щось надзвичайне. Вони видавали бажане за дійсне, намагаючись зіграти на цьому під час своїх виборчих кампаній. Один хотів випередити, а друга – не дати це зробити.

Насправді нічого й не могло бути підписано, оскільки давно відомо, що на весну і літо наступного року призначені ще два раунди технічних переговорів з Європейським Союзом щодо зони вільної торгівлі, які повинні відбутися спочатку на експертному рівні, а вже потім виходити на політичний».

Дипломат, колишній посол України у США Ю. Щербак:

«Саміт Україна – ЄС 4 грудня, всупереч оптимістичним очікуванням, закінчився дуже скромним результатом.

Українські дипломати попереджали, що не слід очікувати на підписання Угоди про асоціацію з Євросоюзом та про зону вільної торгівлі. Але ж так хотілося! Євросоюз дуже жорстко почав вимагати від України повернення до демократичних стандартів, проведення чистих прозорих виборів, реальної боротьби з корупцією. Єдине, що надихає, – це перспектива приєднання до Договору про європейське енергетичне товариство. Все інше відкладається на 2010 р. ЄС не хоче робити якихось серйозних кроків і очікує, що в Україні буде

стабілізовано політичну й економічну ситуацію і будуть проведені відповідні реформи. Тому все залежить від нас».

В. Фесенко, голова правління Центру прикладних політичних досліджень «Пента»:

«Що стосується введення безвізового режиму, тут досить непроста проблема. Йдеться про відмінності інтересів ЄС і України. З боку України, на мій погляд, свого часу була допущена дуже серйозна, можливо, навіть принципова помилка, коли Україна пішла в односторонньому порядку на істотні поступки. Я навіть не маю на увазі те, що, зокрема, були безкоштовно надані візи. Багато країн ідуть на такі заходи для того, щоб залучити на свою територію туристів, тим більше, що в 2005 р. до України виявлявся великий інтерес.

А ось коли йшлося про реадмісію, про повернення емігрантів, то, я думаю, що ось тут українська сторона взяла на себе досить серйозні зобов'язання, не отримавши від ЄС достатньо відчутних обопільних зустрічних поступок.

Сьогодні те, чого вимагає ЄС, у принципі, достатньо логічне. На жаль, Україна є перевалочним пунктом для нелегальної міграції, і у разі безвізового в'їзду ЄС матиме досить серйозні проблеми.

Отже, у цьому аспекті з боку Європи пред'являються серйозні вимоги, які захищають їхні інтереси. І нам потрібно думати, яким чином розв'язувати цю проблему. Але я не думаю, що найближчими роками нам дадуть повноправний безвізовий статус – для цього немає абсолютно ніяких передумов, що б не говорили наші політики».

О. Сушко, заступник директора Центру миру, конверсії і зовнішньої політики України:

«На жаль, Україна справді багато в чому не відповідає європейським критеріям, яких налічується приблизно 50. На сьогодні Україна дійсно відстає, і не тільки від Македонії та Сербії, яким з 19 грудня дають безвізовий режим, але навіть і від Молдови, яка ось уже півтора-два роки видає своїм громадянам біометричні паспорти.

В Україні досі навіть немає відповідного законодавства для цього, а тільки такі паспорти за стандартами ЄС можуть допускатися як безвізові.

Крім того, у нас дуже великі проблеми з ратифікацією деяких конвенцій і ухваленням законів. Зокрема, закон про захист персональних даних не прийнятий досі, а без цього закону ніхто з Україною не вестиме ніяких серйозних розмов про безвізовий режим.

Державна міграційна служба у нас існує тільки на папері, на практиці ж її немає, хоча це теж один із найважливіших критеріїв – існування окремого органу виконавчої влади, який відповідає за боротьбу з нелегальною міграцією і контроль міграційних потоків.

Окрім перерахованого, повторюся, є ще цілий ряд критеріїв, яких слід дотримуватися. Але нам у цьому, я чесно скажу, поки нічим похвалитися».

Л. Кожара, народний депутат України, фракція ПР, заступник голови Комітету ВРУ із закордонних справ:

«Коли ми вели переговори з ЄС щодо угоди про реадмісію, була умова, що Україна її підпише і введе в дію. Але таких вимог, як завершення демаркації кордонів і введення біометричних паспортів, не виникало.

Не у всіх країнах Євросоюзу є паспорти з біометричними даними. До речі, треба запитати у пана Тейшейри, а чи є в його національному паспорті такі дані?! Ось я сумніваюся, що в Португалії до паспортів вони внесені. Це питання на сьогодні перебуває ще в процесі.

Взагалі в паспорт потрібно внести додаткову інформацію, тому що технічний прогрес не стоїть на місці. Наприклад, у західних країнах уже давно діють смарткарти. Тому, рано чи пізно, ми введемо такі паспорти. Але висувати нам такі вимоги ЄС в особі пана Тейшейри не має ніяких підстав.

Завершення демаркації кордонів – також нова вимога Європейського Союзу. Ми знаємо, що нам її потрібно проводити. Але демаркація не залежить від режиму державного кордону, який у нас діє з Росією ще з 90-х років. Це теж не взаємопов'язано. Тому, якщо ЄС продовжуватиме не вводити в дію належним чином угоду про полегшений візовий режим для українців і висуватиме нові вимоги, то Україна повинна буде відповідним чином відреагувати на угоду про реадмісію з Євросоюзом. У нас це єдиний інструмент чинення тиску на ЄС».

Ю. Янова, влас. кор.

Проблема вибору

Особливістю президентських виборів в Україні вже давно стали довгі бюлетені – і цього року Центральна виборча комісія прогнозувала реєстрацію до трьох десятків кандидатів. Але дійсність (можливо, кризові реалії, можливо – норми нового закону про вибори, що в п'ять разів збільшили заставу, яка до того ж повертатиметься лише учасникам другого туру) ці прогнози відкорегувала у бік зменшення. Утім 18 зареєстрованих кандидатів на пост Президента України все одно сформуєть достатньо довгий список. Очевидно, що з них лише двоє-троє політиків реально боротимуться за пост президента на майбутніх виборах, у інших будуть якісно інші завдання. Президентські вибори – це не лише змагання між основними претендентами на посаду, але і можливість гравцям «другого ешелону» нагадати про себе, або накопичити політкапітал на майбутнє.

Всіх учасників президентської кампанії можна об'єднати у декілька груп. В першу чергу, фаворити: з великим відривом у президентській гонці лідирують **В. Янукович та Ю. Тимошенко** – за ними рейтинги, наявність значних фінансових, організаційних та інформаційних ресурсів.

За даними різних соціологічних опитувань, оприлюднених наприкінці листопада (компанією Research&Branding Group, "ФОМ-Україна", TNS Ukraine, R&B Group) В. Януковича готові підтримати від 27,3 до 35,6 % опитаних; Ю. Тимошенко – від 14,8 до 17,9 %. Отже, поки що лідер найбільшої опозиційної сили випереджає Прем'єр-міністра приблизно на 10-12 %. Розрив у

8-10 % між цими претендентами показують всі соціологічні служби країни, зазначає старший науковий співробітник Інституту соціології НАН України І. Бекешкіна.

Утім, незважаючи на рейтингове відставання Ю. Тимошенко, вважати долю виборів вирішеною зарано. У резерві Прем'єра традиційно яскрава й енергійна кампанія та знаменитий «фінішний ривок» – на парламентських виборах 2006 і 2007 років результат БЮТ на 5-7 % перевищував дані передвиборних опитувань. «На електоральному полі Тимошенко працює багато кандидатів: Яценюк, Ющенко, Тягнибок і трохи Литвин. Якщо Тимошенко вдасться переманити прихильників цих кандидатів на свою сторону, у неї є шанс на перемогу», – вважає І. Бекешкіна.

Що врешті-решт виявиться більш вагомим – рейтинговий ривок В. Януковича на старті президентської гонки чи воля до перемоги Ю. Тимошенко – покажуть лише вибори. І хоча повноваження глави держави були урізані конституційною реформою, боротьба за них лідерів Партії регіонів і БЮТ вестиметься з максимальним напруженням сил, і навряд чи комусь із решти кандидатів вдасться до завершення кампанії «втиснутися» у їхню «битву титанів». Рейтинги свідчать, що більшість виборців, навіть демонструючи розчарування фаворитами виборчих перегонів, не готові віддати свої симпатії, а з ними і голоси «умовно новим» політичним персонажам.

Втім, ще влітку соціологи не виключали, що серед фаворитів виборчих перегонів таки з'явиться нове обличчя – таку перспективу прогнозували **А. Яценюку** – ще в квітні-травні рейтинг лідера "Фронту змін" становив 13-14 %, з відставанням від Ю. Тимошенко в декілька відсотків. Проте наразі за даними різних соціологічних служб рейтинг А. Яценюка 4,6-9 %. Його відставання від Ю. Тимошенко збільшилося до 10-12 %, тобто, можна говорити про фактичну втрату політиком шансів на вихід у другий тур президентських виборів та його перехід у групу політиків так званого «другого ешелону».

До другого ешелону учасників президентської гонки експерти відносять політиків, які не мають реальних шансів на вихід у другий тур президентських виборів, але претендують на те, щоб поповнити представниками своєї політичної сили наступний склад Верховної Ради.

Директор Агентства моделювання ситуацій В. Бала вважає, що з'їзди партій кандидатів у Президенти України **А. Яценюка, В. Ющенка і С. Тігіпка** свідчать про те, що ці лідери та їхні партії чітко орієнтовані не на президентську, а на парламентську кампанію, а також на вибори до місцевих органів влади. «Можна впевнено говорити, що і Яценюк, і Тігіпка, і навіть Ющенко мобілізують власні партійні ресурси для участі в місцевих і позачергових парламентських виборах. Для них президентські вибори – це механізм власної політичної актуалізації, а для деяких – ще й звіт перед спонсорами за витрачені на цій кампанії кошти», - вважає В. Бала.

Очевидно, що аналогічні завдання ставить перед собою **А. Гриценко**: нинішні рейтингові показники «першого непрохідного» (за різними оцінками, в межах 1 % виборчих голосів) не залишають йому шансів на перемогу, але політик з успіхом може використовувати кампанію для нарощування

популярності перед парламентськими виборами. «У нього є репутація незаплямованості. А це хороший козир в боротьбі за розчарованих виборців», - зазначає політолог В. Фесенко.

У діях **В. Литвина** політологи вбачають прагнення конвертувати свій рейтинг у збереження спікерського крісла до 2012 року.

П. Симоненко, окрім спільних з іншими кандидатами завдань, використовує президентську кампанію, щоб встановить монополію комуністів на лівому фланзі. "Єдиний кандидат від лівих" – бренд, що вимагає додаткового розкручування.

О. Тягнибок і Ю. Костенко – ідеологічні союзники, що, використавши агітаційні можливості президентської кампанії, врешті-решт зійдуться у боротьбі за націонал-демократичний електорат в ході парламентських і, особливо місцевих виборів.

І. Богословська своєю участю в нинішній кампанії заявила про готовність стати вождем контр-еліт. Політолог В. Фесенко не виключає, що І. Богословська, яку деякі оглядачі називають технічним кандидатом, що виступатиме з критикою Ю. Тимошенко, має глобальніші плани. «У неї є певне електоральне ядро, що поділяє радикальні погляди, можливо, вона очолить проросійський проект, можливо, з російським капіталом», - говорить політолог.

Нагадати виборцям про себе спробують і **О. Мороз** та **Л. Супрун**.

Решта зареєстрованих кандидатів відносяться політологами до групи «технічних» і навряд чи справлять істотний вплив на перебіг виборчої кампанії. Їх роль, головним чином, обмежиться делегуванням своїх представників у виборчі комісії, що особливо важливо в базових регіонах для претендента на перемогу, та готовністю озвучувати критику на адресу власників високих рейтингів.

На відміну від технічних кандидатів, політики, віднесені до другого ешелону, працюють на нинішніх виборах в першу чергу на власну перспективу. Завдання цих політиків – як мінімум продемонструвати в першому турі президентських виборів результат близький до 3 % (прохідний бар'єр, подолання якого гарантує проведення політичної сили до Верховної Ради). Тобто, для кандидата в президенти, якому вдасться набрати більше 2 % голосів, матиме сенс балотуватися на найближчих (не виключено, позачергових) парламентських виборах; подолання 1 % бар'єру гарантуватиме участь у торгах в процесі формування політичних блоків. Не варто забувати, що на 30 травня призначено проведення виборів до місцевих органів влади, в ході яких зіграють свою роль мобілізовані штаби політичних структур.

І, нарешті, ще один нюанс: у другому турі президентських виборів (у його необхідності сумнівів немає) його учасникам буде необхідно заручитися підтримкою вчорашніх конкурентів. Отже, зібрані в першому турі голоси з більшим чи меншим успіхом можуть бути обміняні на обіцянки кадрових преференцій. А в тому, що торги активно вестимуться, експерти не сумніваються. «Єдиний значущий товар у цій грі - вплив, - відзначає керуючий партнер агентства PR-Service, віце-президент Української PR-ліги

О. Дерев'яно. - Отримавши вплив, кандидати можуть отримати доступ до тих або інших посад у різних гілках держави, а з посадами – і до ресурсів».

Підтримка політиків другого ешелону в умовах, коли відкрив у рейтингах фаворитів невеликий, може мати вирішальне значення. Не виключено, що кандидат, який матиме в ході президентських виборів третій чи четвертий результат, обміняє підтримку своїх виборців на одну з найпрестижніших посад в країні. В експертному середовищі популярною залишається думка, що «бронзовий призер» президентських перегонів зможе посісти крісло прем'єра. В. Янукович вже заявив про таку можливість. За його словами, у разі його обрання Президентом України дискусія про кандидатуру Прем'єр-міністра повинна вестися не на рівні Партії регіонів, а на національному рівні.

Вірогідно, обмірковувала таку перспективу і Ю. Тимошенко. Поки що ж вона заявила про наявність сценарію, при якому у разі перемоги на виборах В. Януковича прем'єром буде призначений В. Ющенко. «Вся ця група людей, там Ющенко, Янукович і всі, не буду перераховувати всю цю групу... вони вже чітко розпланували: Янукович - Президент, Ющенко - прем'єр, хто глава Національного банку, навіть прізвища називати не буду, але всі вони кандидати в Президенти», - сказала Ю. Тимошенко.

Проте подібні заяви варто розглядати швидше в контексті політтехнологічних виступів Ю. Тимошенко, ніж як реальний прогноз. В. Янукович вже заявив, що в разі перемоги на президентських виборах не буде пропонувати кандидатуру В. Ющенка на посаду прем'єр-міністра. "Ап'орі не може бути мною запропонована кандидатура Ющенка Віктора Андрійовича, тому, що ми з ним політичні опоненти", - зазначив він. Відкидає подібну можливість і В. Ющенко. «Прем'єр-міністром я не буду, тому що я буду Президентом», - заявив він. - «В інтригах з тими силами, які не працюють на Україну, я ніколи не був і ніколи не буду».

Зрозуміло, що не всі політики так званого «другого ешелону» можуть розраховувати на пропозицію зайняти посаду прем'єра. Власне, найбільш ймовірні претенденти – А. Яценюк і С. Тігіпка. Не дивно, що ці політики першими відреагували навіть не на відповідну пропозицію, а на її можливість: А. Яценюк заявив, що не збирається «йти на базар і міняти голоси на посади», а от С. Тігіпка, навпаки, готовий стати прем'єром при перемозі будь-якого з фаворитів. Його прем'єрські амбіції підкріплені і політичними рейтингами – саме у С. Тігіпка наразі одна найвищих динамік електорального зростання: за даними ряду соціопитувань він вийшов на третє місце в рейтингу кандидатів на посаду президента, поступаючись лише В. Януковичу та Ю. Тимошенко. Тому є вірогідність, що навіть якщо він не потрапить у другий тур, голоси саме його виборців можуть визначити ім'я майбутнього президента.

Утім, наразі у цьому питанні йдеться лише про «зондування ґрунту». По-перше, переговори якщо і вестимуться, то або напередодні, або після першого туру виборів. По-друге, існує ризик, і фаворити його усвідомлюють, що гіпотетичні претенденти на пост прем'єра можуть почати свою гру. А враховуючи впливовість посади прем'єр-міністра, переможець виборів зробить все можливе, щоб відповідну посаду отримала людина, що користуватиметься

його довірою. «Думаю, кращий прем'єр при президенті Тимошенко — це Турчинов. Але багато що залежить від результатів першого туру, можливо, потрібно буде з кимось домовлятися», — говорить народний депутат-«бютівець» О. Ляшко. На власну «лаву запасних» орієнтуються і політики-«регіонами».

Водночас очевидно, що всі інші політсили спробують такої «монополізації влади» не допустити. А отже, швидше за все, і після виборів президента нас чекатимуть неспокійні часи.

Н. Тарасенко, мол. наук. співроб.

Фракція НУ – НС: внутрішні суперечності напередодні президентських виборів

Фракція «Наша Україна – Народна самооборона» в парламенті налічує 72 депутати і є досить неоднорідною. Причина цього – конфігурація НУ – НС, яка охоплює дев'ять партій-засновників, серед яких склалися свої групи впливів. Сьогодні фракція фактично розділена на дві частини, що стало наслідком розколу в січні 2009 р., коли 37 її депутатів увійшли до складу нової парламентської більшості разом з БЮТ та Блоком Литвина. Це дало змогу Ю. Тимошенко не тільки уникнути розпуску парламенту, а й певним чином контролювати ситуацію в коаліції, оскільки новим головою фракції НУ – НС було обрано М. Мартиненка, лояльного до Прем'єра.

З наближенням президентських виборів розшарування всередині НУ – НС стає дедалі помітнішим. Серед депутатів фракції на президентський пост претендують А. Яценюк, А. Гриценко, Ю. Костенко. Крім них не проти посісти головний пост держави і почесний голова партії «Наша Україна», діючий Президент В. Ющенко, що аж ніяк не сприяє єдності НУ – НС. Понад це окремі партії, що входять до складу блоку, висловили свою підтримку кандидатури Прем'єр-міністра Ю. Тимошенко на пост Президента, зокрема партія «Християнсько-демократичний союз», Партія захисників Вітчизни, депутатська група «Народна самооборона».

Загострення суперечностей усередині НУ – НС виявилось також у зв'язку з намаганням частини «нунсівців» змінити керівництво фракції. Інформація про те, що фракцію НУ – НС може очолити її колишній керівник, нині лідер депутатської групи «За Україну» В. Кириленко, і що фракція в такому разі може вийти зі складу коаліції з'явилася в українських ЗМІ в кінці жовтня. Повідомлялося, що народні депутати від НУ – НС відновили збір підписів за відставку М. Мартиненка, правда, інформацію про існування підписного листа відкрито підтвердили лише декілька народних обранців.

Крім того, у Секретаріаті Президента підтвердили, що їм відомо про намір депутатів щодо ротачії фракційного керівництва. «Сьогодні дійсно

активізувалася робота в даному напрямі, і цілком імовірно, що рішення про обрання В'ячеслава Кириленка буде ухвалене», – заявила глава СП В. Ульяновченко.

Сам В. Кириленко повідомив журналістам, що «є бажання частини депутатів фракції – більшої, ніж група «За Україну», – повернути фракції фракційну позицію, щоб вона знову відстоювала ті цінності, захищати які нас послали виборці у 2007 р.». Він також заявив, що в НУ – НС зібрана вже достатня кількість голосів для зміни лідера фракції.

Водночас коаліційна частина фракції НУ – НС назвала цю інформацію блефом. Зокрема, як заявив журналістам Т. Стецьків, за зняття М. Мартиненка і призначення В. Кириленка немає достатньої кількості голосів. За його підрахунками, могло б набратися максимум 27 голосів. Також, як повідомив Т. Стецьків, фракцію, яка входить до складу коаліції, не може очолити В. Кириленко, який є поза коаліцією.

24 жовтня Голова Верховної Ради В. Литвин підтвердив інформацію про те, що у фракції НУ – НС зібрано 38 підписів народних депутатів, які необхідні для зміни лідера фракції, але відзначив, що для відсторонення М. Мартиненка необхідне офіційне рішення фракції.

5 листопада народний депутат від НУ – НС А. Парубій заявив, що частина фракції вимагає від керівництва Верховної Ради офіційно оголосити про відставку М. Мартиненка. Він, зокрема, нагадав, що в Секретаріаті ВР був зареєстрований протокол засідання фракції з 38 підписами про зміну керівника фракції. «Ми вимагаємо від керівництва ВР озвучити це рішення з трибуни. Нас дивує, що на сьогоднішній день ні Володимир Литвин, ні заступники Голови ВР це рішення не озвучили», – сказав А. Парубій.

Крім того, він нагадав, що днями з'явилася інформація, що фракція НУ – НС провела своє засідання, на якому підтвердила повноваження М. Мартиненка, і відповідний протокол був переданий до Секретаріату ВР. Водночас, за словами А. Парубія, у цьому ж протоколі вказується, що на засіданні фракції були присутні всього 20 народних депутатів із 72-х членів фракції.

6 листопада на засіданні Верховної Ради А. Парубій оголосив заяву 38 депутатів-«нунсівців» про відкликання з посади голови фракції М. Мартиненка. Він також озвучив формальні причини відставки М. Мартиненка – «ігнорування вимог більшості членів фракції щодо невідкладного врегулювання питань державної ваги», а також заборонене регламентом суміщення ним керівництва фракцією та парламентським Комітетом з питань енергетики.

У той же день до апарату Верховної Ради надійшов пакет документів, що складався із шести підписних листів та протоколу засідання фракції НУ – НС від 23 жовтня з порядком денним про відкликання М. Мартиненка. Протокол був підписаний самим А. Парубієм, а свою посаду він означив як «уповноважений депутатською фракцією НУ – НС». На підставі цього протоколу перший заступник Голови Верховної Ради О. Лавринович 6 листопада оголосив про відставку М. Мартиненка з поста голови фракції НУ –

НС.

Фактично відставка М. Мартиненка об'єднала декілька політичних команд, кожна з яких переслідувала свою мету. За версією «Української правди», головними закулісними продюсерами операції з усунення М. Мартиненка були І. Тарасюк – керівник Державного управління справами і начальник виборчого штабу В. Ющенко та дніпропетровський олігарх І. Коломойський. Для Банкової відставка голови фракції НУ – НС – це спроба розхитати коаліцію, спонукати її до розвалу, що неминуче створило б загрозу відставки уряду або розпуску парламенту, про який дедалі частіше говорять в українському політикумі. Зокрема, в оточенні Ю. Тимошенко не виключають можливості розпуску В. Ющенком Верховної Ради після 23 січня – дня п'ятої річниці інавгурації В. Ющенко, коли термін його п'ятирічних повноважень закінчиться, але він їх продовжує виконувати до обіймання посади новим Президентом. Тоді вже начебто не буде чинним накладене Конституцією обмеження, яке не дозволяє Президенту розпускати парламент в останні шість місяців його повноважень, і В. Ющенко скористається цим, щоб оголосити про дострокові парламентські вибори.

Окрім Банкової, відставка М. Мартиненка була б вигідною І. Коломойському. Підтримуючи зміну керівництва НУ – НС, він опосередковано спрямовував свої зусилля проти тієї ж Ю. Тимошенко, яка не забезпечила останньому відповідної бізнес-компенсації за всі зусилля, що були докладені ним рік тому для збереження за Ю. Тимошенко посади Прем'єр-міністра. Разом з тим заміна М. Мартиненка на В. Кириленка стала б не лише виховним моментом для Ю. Тимошенко, але й спробою отримати більш лояльного до групи «Приват» керівника фракції НУ – НС. Принаймні партнер І. Коломойського О. Третьяков має з В. Кириленком тривалий досвід плідної співпраці.

Для самого ж В. Кириленка зняття М. Мартиненка – це спроба повернутися у велику політику, стати учасником переговорів, отримати доступ до ресурсів для розкрутки свого проекту «За Україну».

Аналогічні мотиви в групі В. Балози, яка в повному складі підтримала відставку М. Мартиненка. Торги за обрання нового керівника фракції, коли кожен голос на вагу золота, дали б шанс депутатам від «Єдиного центру» знову стати «бойовою одиницею», з якою б рахувалися. Крім того, В. Балозі необхідно вкладати свій ресурс в якусь велику політичну команду на умовах спільної участі у дострокових парламентських виборах, імовірність оголошення яких дедалі підвищується.

Група Ю. Костенка також поставила всі свої шість підписів проти М. Мартиненка, хоча і входить до «коаліційної» частини НУ – НС. Їхню позицію можна пояснити, швидше за все, не задоволенням владних амбіцій, які плекали «костенківці», входячи в коаліцію. Вони сподівалися отримати Міністерство вугільної промисловості чи принаймні Комітет з питань паливно-енергетичного комплексу, який за Регламентом М. Мартиненко мав звільнити після обрання лідером фракції.

Отже, для багатьох у НУ – НС зняття М. Мартиненка не мало характеру

ідеологічного конфлікту, а мало більш прагматичний відтінок. Це – можливість «обнулити» ситуацію, коли твій голос знову починає щось коштувати. Депутати втомилися бути заручниками М. Мартиненка, коли той разом з Ю. Тимошенко приймав рішення, оперуючи ресурсом цілої фракції, тоді як самі її члени переважно нічого не вирішували.

Проте, організовуючи відставку глави фракції НУ – НС, його опоненти припустилися ряду технічних та процедурних помилок, чим надали М. Мартиненку шанс повернути ситуацію назад.

Прихильники М. Мартиненка тут же звинуватили організаторів акції у фальсифікації. По-перше, тому що частина підписів ставилася ще навесні, в інших політичних умовах. Про це заявив член фракції НУ – НС А. Гриценко, за словами якого підписи під проектом рішення про зняття М. Мартиненка були заготовлені ще в березні 2009 р., а «нунсівці» Б. Тарасюк і О. Доній запевнили, що легітимного списку з підписами депутатів за відставку М. Мартиненка взагалі не існує.

Народний депутат А. Парубій спростував усі звинувачення в тому, що деякі підписи під протоколом про відставку М. Мартиненка є фальшивими. «Усі підписи є дійсними. Жоден з депутатів не сказав, що підпис не його», – запевнив нардеп, нагадавши, що питання про обрання М. Мартиненка на посаду керівника фракції також вирішувалося шляхом збору підписів без проведення безпосередньо засідання фракції.

Раніше ще один «нунсівець» Ю. Костенко також відзначав, що ініціатива зміни керівництва фракції шляхом збору підписів депутатів є легітимною і не суперечить Регламенту. Ю. Костенко також нагадав, що таким же чином був призначений нинішній керівник фракції і збиралися підписи про входження НУ – НС в коаліцію.

Другий аргумент полягав у тому, що дехто з депутатів, зокрема Т. Стецьків, відкликав свій підпис, однак у протоколі він зберігся. Однак аргументація команди В. Кириленка була симетричною – коаліція сама запровадила такі правила гри, коли автографи збираються протягом тривалого часу і не відкликаються. Для прикладу, коли про бажання анулювати свій «вирішальний» підпис під коаліційною угодою оголосив нардеп Я. Джоджик, це не мало наслідків, бо для виходу з коаліції необхідно не відкликати підпис, а заново збирати 37 голосів за це рішення. Тому, пояснили прихильники В. Кириленка, і забрати підпис під рішенням про відставку М. Мартиненка також неможливо.

Третя претензія полягала в тому, що А. Парубій не може називати себе «уповноваженим від фракції» – бо такими є лише голова фракції (М. Мартиненко) та його заступники (О. Третьяков, Б. Тарасюк, Р. Князевич, Т. Стецьків). Було констатовано, що фактично збір підписів відбувався за одним питанням – про відставку М. Мартиненка – а до вже зібраних 38 автографів підклали ще одне рішення – про наділення А. Парубія статусом «уповноваженого».

Четверте сумнівне місце – 23 жовтня не було як такого засідання фракції НУ – НС, про яке зазначається в протоколі. Це було встановлено робочою

групою, яку створила Верховна Рада у відповідь на звернення Політради фракції «Наша Україна – Народна самооборона» до керівництва парламенту з приводу сприяння в розслідуванні можливої фальсифікації протоколу засідання фракції з вимогою відставки її голови М. Мартиненка, яке нібито відбулося 23 жовтня. Члени робочої групи Б. Тарасюк, Р. Зварич і А. Матвієнко заявили, що ні 23 жовтня, ні в інший день не було жодного засідання фракції НУ – НС, де б розглядалося питання про відставку М. Мартиненка, не говорячи вже про ухвалення такого рішення.

П'ята проблема – з оголошенням на парламентському засіданні про усунення М. Мартиненка. Зокрема, народний депутат Р. Зварич повідомив, що фракція звернеться до Адміністративного суду з позовом на дії О. Лавриновича. Він наголосив, що 23 жовтня засідання фракції не проводилося, рішення з приводу усунення М. Мартиненка з посади голови фракції НУ – НС не ухвалювалося, а документ, який свідчить про нібито існування такого рішення, є фальсифікованим.

«Заява першого заступника Голови Верховної Ради України О. Лавриновича про відкликання з посади голови фракції Блоку “Наша Україна – Народна самооборона” М. Мартиненка не має юридичної сили і ставить за мету розвал коаліції і створення де-факто антиурядової більшості», – заявила Політрада фракції. «О. Лавринович грубо знехтував установленими фактами фальсифікацій підписів членів фракції під так званими “протоколами”, датованими ще 23 жовтня ц. р. До тих же міфічних “38 підписів”, від яких уже відмовився ряд депутатів, додрукований на окремому листі з виправленням дати ще один лже-протокол засідання фракції нібито від 6 листопада. Хоча цього дня ніякого засідання фракції не було. Самі підписи збиралися протягом дев'яти місяців на чистих листах і без зазначення теми – потім на них було додруковано фальсифіковане рішення фракції. Ще однією фальсифікацією стало привласнення довіреною особою Президента А. Парубієм звання “уповноваженої особи фракції” і підпис цього лже-протоколу. Нагадуємо: подібний документ є дійсним лише за підписом голови фракції або його заступника. Таким чином, з юридичної точки зору віце-спікер О. Лавринович не мав ніяких підстав робити це оголошення. Головою фракції залишається М. Мартиненко», – наголошується в заяві.

Останню крапку в ситуації зі зміною керівництва НУ – НС поставив Регламентний комітет Верховної Ради, який визнав М. Мартиненка легітимним головою фракції Блоку «Наша Україна – Народна самооборона». Про це повідомив перший заступник голови комітету С. Сас. За його словами, матеріали, подані до комітету з цього приводу, не можна вважати рішенням фракції про відсторонення М. Мартиненка.

«Комплексне дослідження матеріалів, які до нас надійшли, дає підставу однозначно говорити про те, що рішення фракція не приймала, і на сьогодні М. Мартиненко є легітимним керівником фракції», – підкреслив заступник голови Регламентного комітету.

Він також зазначив, що протокол засідання фракції про відсторонення М. Мартиненка є нелегітимним, оскільки він був підписаний членом фракції НУ –

НС А. Парубієм, який не є заступником голови фракції.

Таким чином, ініціатива з відставкою М. Мартиненка з посади голови фракції НУ – НС не була реалізована. Обидві сторони НУ – НС – «коаліційна» і «пропрезидентська» – залишилися при своїх інтересах.

На думку експертів, очевидних наслідків обрання В. Кириленка було б декілька. Це не лише ризик розпаду коаліції, але й, наприклад, новий переговорний процес про підтримку кандидата в Президенти у другому турі. Можливі варіанти – або проти обох, або за Ю. Тимошенко, що менш імовірно. Але ціною її підтримки була б, як мінімум, обіцянка від Ю. Тимошенко, у разі обрання Президентом, внести представника НУ – НС кандидатом на пост Прем'єр-міністра.

Що стосується можливого виходу НУ – НС з коаліції у випадку зміни керівництва, то, на думку народного депутата О. Чорноволенка, якщо навіть теоретично відбулося б призначення В. Кириленка, і фракція НУ – НС вийшла б із коаліції, тоді виникає питання, з ким створювати нову більшість. О. Чорноволенко вважає, що В. Кириленку це зробити буде вкрай складно, і тоді парламент опиниться в підвішеному стані до тих пір, поки новообраний Президент не вступить у свої права і не зможе призначити дострокові вибори Верховної Ради.

За словами директора політико-правових програм Центру Разумкова Ю. Якименка, ситуативно інтереси депутатів можуть збігатися щодо впливу на керівництво фракції чи його заміни, але для входження в коаліцію з ПР потрібна консолідована позиція фракції. Такої позиції немає, переконаний він. «Для того щоб говорити, наскільки пов'язані спроби НУ – НС змінити керівництво і погрози ПР відправити уряд у відставку, необхідно володіти інформацією, що є люди, які координують ці процеси між собою», – відзначає експерт. Поки цієї інформації немає, за словами політолога, можна говорити, що ці дії пов'язані лише в тому сенсі, що відбуваються паралельно і за певних обставин можуть привести до ситуативного об'єднання ПР і частини НУ – НС у вирішенні окремих питань.

«Тому про безпосередній зв'язок я б не говорив, але що стосується опосередкованого зв'язку, то зрозуміло, що ПР для позитивного голосування за відставку Кабінету Міністрів потрібні голоси Блоку В. Литвина і частини НУ – НС. Без цього більшості не набереться», – підкреслює він.

Як зауважує експерт, Блок В. Литвина, судячи з останніх заяв, не планує підтримувати відставку уряду, а в НУ – НС, можливо, і є депутати, які б за це проголосували. Ю. Якименко припускає, що в разі позитивного результату цього голосування наступним кроком могло б стати створення нової коаліції в парламенті. Проте, зауважує експерт, є великі сумніви, що депутати НУ – НС, які сьогодні налаштовані проти Ю. Тимошенко, уряду і БЮТ, погодяться на коаліцію з «регіоналами», оскільки в першу чергу це підриває електоральну позицію НУ – НС і діючого Президента.

Стосовно зміни керівництва фракції НУ – НС, Ю. Якименко відзначає, що ця ідея давно обговорювалася. «Але я б скоріше розглядав це з точки зору внутрішньопартійних проблем і взаємовідносин, аніж як елемент плану з

відставки Ю. Тимошенко. Крім того, голоси за відставку попереднього лідера фракції – це не голоси за вступ в коаліцію з Партією регіонів», – наголошує він.

Коментуючи ситуацію навколо можливої зміни керівництва фракції НУ–НС, політолог В. Фесенко відзначив, що зміни в керівництві фракції НУ – НС не вплинуть на результат виборів Президента України. Однак у разі ухвалення рішення про вихід з коаліції це може вдарити не тільки по уряду Ю. Тимошенко, але й у випадку нестворення нової коаліції – призвести до дострокових парламентських виборів. Оскільки, на думку політолога, «у НУ – НС навряд чи є самовбивці, які хочуть нових виборів», то такий розвиток ситуації викликає сумнів.

Провал відставки М. Мартиненка з посади голови фракції НУ – НС швидше за все зумовлений тиском на частину фракції, вважає політолог В. Цибулько. «Фактично пропрезидентська частина фракції піддалася тиску, але виконала завдання не поспішаючи. Тобто фактично виконувала так, щоб не виконати», – говорить політолог. Тому, на його переконання, спроби змінити керівництво НУ – НС припиняться, оскільки, «швидше за все, це був момент остаточної координації сил під одного з лідерів президентської гонки».

А. Потіха, наук. співроб.

С. Тігіпка з «Сильною Україною»...

Президентська кампанія набирає оберти, і її учасники намагаються залучити на свою підтримку різні політичні сили. Зокрема, кандидат у Президенти С. Тігіпка заручився підтримкою колишніх своїх однопартійців з Трудової партії України (колишня «Трудова Україна»). 28 листопада відбувся 10-й з'їзд партії, на якому політика було обрано її головою.

Крім того, на з'їзді було ухвалено рішення щодо зміни назви партії на «Сильна Україна», схвалена програма партії і нова редакція її статуту. Показово, що одним з передвиборних слоганів С. Тігіпка є – «Сильний Президент – сильна країна».

За словами новообраного лідера партії, кандидата в Президенти С. Тігіпка, статут партії є досить жорстким і передбачає багато повноважень її лідера. Водночас він пообіцяв членам партії, що така ситуація існуватиме в партії виключно в перехідний період, після чого в партії буде забезпечена реальна демократія і реальна політична конкуренція.

На запитання журналістів, навіщо політику в самий розпал передвиборної кампанії знадобилося звалювати на себе ще і партійне будівництво, С. Тігіпка заявив: «Подивіться на партії, які зараз у влади. Партії, від яких залежить зараз доля України і її народу. У них немає реальної програми виведення країни з кризи, в їх рядах немає професіоналів, як немає і внутрішньої демократії. Їх члени – усього лише масовка для своїх лідерів».

За словами С. Тігіпка, ці партії нездатні ефективно працювати на благо України. На противагу їм буде створено принципово нову сильну політичну

партію, яка буде реально і жорстко відстоювати інтереси простих українців. Партію професіоналів і прагматиків, що відстоює ліберальні ідеї.

У списку пріоритетів партії: удосконалення виборчої системи, посилення ролі місцевого самоврядування, реформування судочинства, боротьба з корупцією, створення боєздатної української армії, багатовекторна зовнішня політика, яка керувалася б перш за все економічними інтересами держави, і цілий ряд інших завдань.

За словами С. Тігіпка, нова партія тісно співробітничатиме з усіма громадськими організаціями і політиками, що прагнуть до економічного і політичного відродження країни. Особлива ставка зроблена на роботу з небайдужою ініціативною молоддю, яка не поділяє позицію «моя хата з краю» і не бажає залишатися осторонь процесів, що відбуваються сьогодні в суспільстві. «Зелене світло» буде дано всім конструктивним ініціативам, здатним принести реальну користь. «Ми будемо партію надовго. Назавжди! І нам небайдуже, що думатимуть про неї люди. Ми повинні усвідомлювати, що вихід з кризи, що склалася, є. Україна буде сильною! Я упевнений!» – підкреслив С. Тігіпко.

На з'їзді був прийнятий маніфест, в якому, зокрема, зазначалося:

«Ми є партією свободи і відповідальності. Основними принципами нашої діяльності є демократія, права і свободи людини, цивільне суспільство.

Ми є партією вільного ринку і справедливості. Ми переконані, що вільна соціально орієнтована ринкова економіка є найжиттєздатнішою і найефективнішою моделлю організації ринкових відносин. Ми не проти реально працюючого і успішного державного сектору економіки, але вважаємо, що приватна ініціатива є ефективною.

Ми є партією українського народу. Захист сім'ї, традиційних етичних цінностей і духовності».

Кандидат у Президенти С. Тігіпко обіцяє разом зі своєю політичною силою перемогти на виборах і збудувати сильну Україну. Він вважає, що Україну до успіху може привести новий довгостроковий курс, що базується на конкурентоспроможності економіки, сильній державі, розвинутій демократії. Кандидат має намір домогтися конкурентоспроможності української економіки шляхом її оздоровлення, забезпечення стабільності національної валюти, відновлення банківської системи і поновлення кредитування.

С. Тігіпко виступає за створення державного банку розвитку, що візьме на себе функцію розпорядника бюджетних і емісійних коштів. Він має намір домогтися зниження рівня безробіття за рахунок реалізації державних інвестиційних проєктів, насамперед будівництва доріг і мостів.

Він також обіцяє забезпечити захист і відновлення внутрішнього виробництва, спрощення податкової системи, зниження податкового навантаження з метою виведення з «тіні» економіки. Для забезпечення державного управління С. Тігіпко виступає за сильну президентську владу й діючий механізм імпичменту, що запобігатиме узурпації влади.

Для цього він має намір ініціювати прийняття нової редакції Конституції з фіксацією підконтрольності уряду Президентів. «Потрібно швидко провести

консультації з Верховною Радою, щоб дійсно домовитися, яким чином ми розподіляємо владу. Віддати Президенту виконавчу гілку влади і всю відповідальність виконавчої гілки влади», – зазначив кандидат у Президенти.

Він наголосив, що має з'явитися чіткий закон про імпічмент Президента, який зв'язує Президента відповідальністю перед людьми, конкретними виборцями. «Якщо Верховна Рада не піде на це, після цього треба звертатися до людей через референдум», – вважає С. Тігіпко.

За словами політика, якщо народ висловиться за посилення повноважень Президента, а «Верховна Рада буде чинити якісь моменти, які не дадуть ввести в дію референдум, – така Верховна Рада непотрібна, її треба розпускати».

Відповідаючи на питання, чи потрібні Президенту надзвичайні повноваження, С. Тігіпко заявив: «Надзвичайні повноваження Президент може обговорити тільки з Верховною Радою. Я переконаний, що Верховна Рада не дасть таких повноважень».

На питання, хто може бути Прем'єром у разі його перемоги на президентських виборах, С. Тігіпко заявив: «Якщо це буде сильний Президент, то це буде практично віце-президент, який буде організатором уряду. Це буде абсолютно нова людина, яка буде мені допомагати. Це технічна людина. Якщо ні – це покажуть переговори», – зазначив він.

С. Тігіпко виступає за скасування політичних квот на державні посади й введення заборони на політичну діяльність чиновників. Він має намір боротися з корупцією шляхом широкого застосування адміністративних покарань, заборони корупціонерам на професію, позбавлення їх пільгових пенсій, виселення з державних квартир.

У зовнішній політиці С. Тігіпко має намір активізувати роль України у врегулюванні придністровського конфлікту й відновити підтримку представників придністровської еліти, орієнтованих на Україну, відновити активні економічні контакти з Індією й Китаєм, повернути українські товари на середньоазіатські ринки, проводити більш незалежну політику у відносинах з Європейським Союзом, відновити гуманітарні й економічні зв'язки з Росією, у тому числі у військово-промисловій галузі.

Також С. Тігіпко виступає за інтенсифікацію діалогу між Києвом і Москвою, Мінськом, Астаною, що уніфікує свою митну політику. «Митна інтеграція Росії, Білорусі і Казахстану створює реальність, з якою не можна не рахуватися», – прокоментував він підписання у Мінську документів про створення з 1 січня 2010 р. Митного союзу трьох держав. З 1 липня наступного року в силу виступить єдиний митний тариф у торгівлі з третіми країнами.

На думку С. Тігіпка, як би хто не ставився до інтеграційних процесів на пострадянському просторі, підписані в Мінську угоди означають нові правила гри – принаймні для українських експортерів.

С. Тігіпко зазначив, що і Росія, і Білорусь, і Казахстан є важливими торговими партнерами України, а уніфікація їх митної політики вимагатиме від України більш активного діалогу з усіма трьома столицями.

Також С. Тігіпко акцентує увагу на тому, що Україна повинна використати вигоди від свого «серединного» становища між ЄС і Росією. «Якщо Митний

союз запрацює в повну силу, Україна виявиться між двома інтегрованими торгово-економічними просторами на Заході і Сході від її кордонів. Це відкриває для нас нові можливості», – зазначив політик.

За його словами, якщо ми створимо зону вільної торгівлі з ЄС і досягнемо зведення вилучень із режиму вільної торгівлі з Росією хоч би лише щодо нафти і газу, то Україна зможе повною мірою використати потенціал м'якого офшору на стику двох митних союзів, що залучить багато компаній.

Щодо більш віддалених перспектив, то С. Тігіпко планує разом зі своєю політичною силою перемагати на майбутніх виборах різних рівнів. Він планує йти на місцеві вибори своїм блоком. Про це політик сказав на прес-конференції у Феодосії. «На місцеві – підемо самі, своїм блоком, і якась допомога або підтримка тут нам не потрібна», – сказав він.

Що стосується «блокування» з іншими «колективами» для участі в майбутніх парламентських виборах, то кандидат у Президенти відповів, що його політична сила не готова вести переговори про це, «рано ще».

Як заявив політик, його підтримує 5–8 % виборців. А до виборів ще достатньо часу. 25 % виборців ще не визначилися. «Тому сказати, що я залишусь на цьому ж рівні – я не переконаний. Ті рейтинги, які показують наші два основні кандидати, не дають їм ще підстав говорити, що вони вже у другому турі. Ці 25 % голосувати за стару владу не будуть. Якщо, умовно, є можливості у мене, чому не знайти 15 % з цих 25 %. А 15 % це вже другий тур», – вважає С. Тігіпко.

Деякі експерти також погоджуються з думкою, що у виборчій кампанії вирішено ще не все і можливі сюрпризи. За їхніми словами, сьогодні на арену політичних баталій виходять лідери пострадянської школи, серед яких і С. Тігіпко. Він досить вдало вибрав час для повернення у велику політику. Витримавши значну паузу, С. Тігіпко успішно уникнув усього негативу помаранчевої епохи, таким чином, зберігши за собою імідж «чистого» політика. Примітно, що С. Тігіпка сприймають швидше не як «блудного сина», а як політика нових часів. Імовірно, причиною є той факт, що як політичний діяч він так і залишився загадкою для українського соціуму.

Українські політологи, такі як В. Карасьов або В. Фесенко, сходяться на думці, що С. Тігіпко безумовно є представником нової політичної культури. А українському суспільству сьогодні цікава боротьба саме нових політичних сил. Якщо йому вдасться презентувати себе як нового політичного архітектора України з більш прагматичними поглядами на стратегію формування європейської держави, тоді у цього політика є шанс стати одним з ключових гравців в українській політиці.

О. Козуля, наук. співроб.

Ставлення національно-патріотичного політикуму до ялтинської зустрічі Ю. Тимошенко і В. Путіна

Сьогодні серед питань, що привертають увагу політиків, експертів, журналістів національно-патріотичного спрямування і активно ними обговорюються, – наслідки для України засідання Комітету з питань економічного співробітництва російсько-української міждержавної комісії за участю прем'єрів України і Росії Ю. Тимошенко та В. Путіна в Ялті 19 листопада. Усі вони не поділяють переможного настрою Прем'єра Ю. Тимошенко й вказують на загрозу, яку несуть ялтинські домовленості для Української держави.

Зрозумілим для всіх, пише «**Україна молода**», є небажання російської сторони вносити поправки до вкрай не вигідних, дискримінаційних для України газових контрактів, підписаних усупереч директивам Президента України 19 січня 2009 р. у Москві, особливо в частині «одіозних штрафних санкцій за недобір газу, спірної формули ціни на газ для України, яка змушує нас платити найдорожче в Європі, заниженої плати за транзит російського газу в європейські країни».

Цинічною видається й спроба обох прем'єрів переконати всіх, заявляють у головному проводі **Конгресу українських націоналістів (КУН)**, що підписані газові контракти є типовими «європейськими» газовими контрактами «Газпрому». Наслідки відомі: у кращому випадку банкрутство НАК «Нафтогаз», розрахунок за його борги перед Росією газотранспортною системою.

Слухаючи Ю. Тимошенко, створювалося враження, що це виступає представник Росії, а не України, констатує член правління **Української народної партії (УНП)** С. Хмара. Він наводить висловлювання Прем'єра на користь існуючих домовленостей: «у 2009 р. ціни на газ для України були одні з найнижчих...», «Україна має між «Нафтогазом» і «Газпромом» стандартний контракт. Саме такий, як з «Газпромом» мають всі інші європейські країни».

Отже, стверджує С. Хмара, неправда перша: ціна за російський газ для України не найнижча, а найбільша в Європі! Неправда друга – умови контрактів для України не стандартні, а набагато гірші, ніж для інших європейських країн, бо вони зовсім не ринкові, не симетричні. Ціна на газ не ринкова й економічно необґрунтовано висока, а ставки за транзит у 2–3 рази нижчі, ніж в інших європейських країнах і фактично є нерентабельними для «Укртрансгазу», отже, теж не ринкові. Штрафні санкції для європейських країн дорівнюють номінальній вартості невідібраної частки. Для України штрафні санкції в літні місяці утричі (!!!) більші, а в зимові – у півтора рази більші вартості невідібраної частки.

У контрактах зазначено, наголошує політик, що всю відповідальність за транзит газу несе українська сторона, а за недопоставку газу російською стороною відповідальності не передбачено. Максимально жорсткі умови для України і щодо термінів щомісячної оплати за газ, і прострочення хоч на один день передбачають теж жорсткі санкції.

З'явилася нова «фішка» на ялтинських переговорах – участь Росії у модернізації української газотранспортної системи, що відкриває їй дорогу до реального управління ГТС України. Про це сказав в інтерв'ю газеті «Україна

молода» народний депутат України другого скликання націонал-демократ Т. Процев'ят. Хоча український інтерес, вважає він, полягає в купівлі європейськими країнами газу на російсько-українському кордоні та оплаті ними транзиту територією України. Але так питання на переговорах українським урядом не ставилося.

У національно-патріотичних колах переконані, що всупереч ялтинським заявам Ю. Тимошенко, що газових проблем з Росією немає, вони існують. І чималі. Приміром, усні обіцянки В. Путіна не застосовувати штрафних санкцій до України за недобір газу.

Особливо «бютівців» приємно вразила триразовість відповідних публічних заяв російського прем'єра. Націонал-патріоти, навпаки, скептично до цього поставилися, вважаючи «слизькими» усні обіцянки В. Путіна не застосовувати штрафних санкцій до України, мотивуючи тим, що російська сторона не бажає перевести обіцянки в письмову, протокольну форму.

У національно-патріотичних колах переймаються тим, чому Москва, яка не вірить «не тільки сльозам, але й посмішкам», так протегує Ю. Тимошенко? І в скільки ця кремлівська робота обійдеться Україні? Що усім українцям доведеться за це віддати? Адже нинішня влада в країні часто вдається до таємної, закритої від суспільства дипломатії.

«Де-факто Україна оплатить РФ скасовані штрафи, купуючи російський газ на 20 % дорожче та надаючи транзитні послуги вдвічі дешевше, ніж країни ЄС», – заявив кандидат у Президенти України від УНП Ю. Костенко. Так політик прокоментував інформацію про підписані прем'єрами України та Росії доповнення до січневого «газового» контракту, яким ліквідуються штрафи за недобір газу 2009 р., а також скорочуються до 33,75 млрд куб. м законтрактовані обсяги його закупівлі 2010 р.

«Якщо 2010 р. буде скасовано так звану 20 % знижку, як обіцяє Ю. Тимошенко, то Україна купуватиме російський газ за цінами, вищими за європейські», – наголошує Ю. Костенко. За його поясненнями, «Україна, яка є безпосереднім сусідом Росії, має отримувати газ за цінами, нижчими за ЄС, за рахунок зменшення транспортних витрат». Ю. Костенко також піддав сумніву запевнення Ю. Тимошенко у встановленні вартості транзитних послуг України на європейському рівні. «Підвищення вартості транзиту на 60 %, обіцяне Росією, відповідатиме 2,6 дол. за 1 тис. куб. м на 100 км, тоді як в Європі відповідна ціна становитиме 4–5 дол.», – коментує ситуацію лідер УНП. За словами Ю. Костенка, «начебто скасований штраф за недобір законтрактованих обсягів російського газу буде оплачено низькою тарифною ставкою його транспортування і вищою на 20 % ціною на російський газ». «Отака проста арифметика», – наголошує лідер УНП.

Деякі експерти вважають, що звинувачення на адресу українського Прем'єра дещо завищені. В. Путін пішов на поступки Україні «не від хорошого життя» – через відсутність ринкових важелів впливу.

Склалася ситуація, за якої на ринку одиночних контрактів і термінових закупівель ціни на газ стали нижчими, ніж на ринку довгострокових контрактів, чого раніше не було. Тому європейські споживачі дедалі менше зацікавлені в

довгострокових контрактах, і жоден з цих споживачів не погодився працювати на умовах «бери або плати», які висуває «Газпром». Тобто оплачувати контрактні візи на обсяг газу, незалежно від практично спожитої кількості.

«Газета по-українськи» подає думку російського опозиціонера, директора Інституту національної стратегії С. Белковського. Той зазначає, що становище «Газпрому» як постачальника в середньостроковій і довгостроковій перспективах погіршується, і тому він мусить іти на поступки споживачам і транзитерам, зокрема й Україні. Він не має вибору. Інша річ, говорить С. Белковський, що В. Путін і «Газпром» не хочуть привертати увагу до цих обставин. Вони воліють видаватися переможцями, а не суб'єктами, яких ринкові реалії змушують іти на поступки. Тому це й подають «як великий політичний дарунок Росії українському Прем'єрові Ю. Тимошенко», – констатує експерт.

Переважна більшість патріотично налаштованих політиків та економістів висувають песимістичні прогнози щодо вартості російського газу 2010 р. Росіяни заявили, говорить член центрального проводу **Об'єднання українських націоналістів (державників)** В. Матяш, що ціна газу становитиме 280 дол. на 1 тис. куб. м. Але протягом року може дійти і до 450. Це велика ціна. Щоб компенсувати українські втрати, треба суттєво піднімати ставку плати за транзит газу в Європу. Там вона становить 7 дол.

Про укладення справедливої угоди з Росією на відміну від нинішньої «суперсправедливої», як вважає «Газпром», закликає заступник голови УНП, представник Президента України з міжнародних питань енергетичної безпеки Б. Соколовський. Він переймається долею української газотранспортної системи: «Якщо в Москві все ж таки йтиметься про кредит в 1 млрд дол. Для НАК “Нафтогаз України”, то це не що інше, як “здача” української ГТС».

Хоча не всі поділяють тривогу Б. Соколовського. До української ГТС росіянам дійти майже неможливо, вважає голова правління альянсу «Нова енергія України» В. Боровик. Він говорить, що ця державна власність не перебуває в заставі. «Газпром» може шантажувати тільки грошима. Але вже підписали додаткову угоду, тож штрафів не повинно бути. Щоб щось зробити із ГТС, потрібно рішення ВР. Якщо мова піде про приватизацію, то потрібно включити цей об'єкт у державну програму приватизації, потім витримати довготривалу процедуру. Це такий головний біль, що на ньому ніхто не спекулюватиме. У найближчі два роки систему не приватизуватимуть, переконаний В. Боровик.

Але мало хто звернув увагу на ще одну, не менш значиму, ніж газова, стратегічну проблему для України, щодо якої Ю. Тимошенко і В. Путін, схоже, досягли принципових домовленостей ще до прильоту в Ялту, припускає «Україна молода». Якщо про українсько-російські газові проблеми в Україні знають усі, то мало кому відомо, що українська держава входить у п'ятірку найбагатших у світі на уранову сировину. При цьому уран – реальна альтернатива газу та нафті. Українські атомні станції виробляють уже сьогодні половину всієї електроенергії країни. Правда, зауважується у газеті, історично так склалося, що всі ядерні реактори, які працюють в Україні, російського

виробництва. Через те й атомна енергетика України прив'язана сьогодні до російських паливних установок. Тому природним є продовження взаємовигідної співпраці у цій сфері з Росією.

Але підписання угоди про співробітництво в атомній сфері на 20 років, наголошує патріотичний підприємець Т. Процев'ят, передбачає створення власного ядерно-паливного циклу винятково з Росією. Такий підхід перекреслює можливість диверсифікації поставок в Україну ядерного палива та закріплює монопольне становище Росії. Виходить парадокс: одна з найбагатших на уранову сировину країн світу на тривалий час узалежнюється від одного виробника реакторів, паливних установок для АЕС, технологій збагачення урану.

Директор енергетичних програм центру «Номос» М. Гончар припускає, що Росія погодилася не виставляти штрафи за недобір газу в обмін на відмову України від планів диверсифікації поставок ядерного палива. Він підкреслює: «Україна губить будь-які можливості для диверсифікації ядерного палива. Тому що російська сторона проводила таку гру: хочете поступок щодо газу – купуйте тільки російські реактори, російське паливо, і тоді буде послаблення в газовій сфері. Якщо ви хочете активізувати співробітництво з неросійськими компаніями, хочете робити підприємства паливно-ядерного циклу з неросійським учасником, збагачувати уран не в Росії – тоді поступок у газовій сфері не буде».

Для того, щоб зрозуміти поспішність Росії, експерти нагадують, що в останнє десятиліття через зростання цін на вуглеводневу енергетичну сировину (нафту та газ) та її нестачу значно активізувався розвиток ядерної енергетики. Як наслідок – стійкою стала тенденція росту дефіциту уранової сировини, що штовхає держави світу на пошук додаткових джерел закупівлі уранової руди. Не є винятком і Росія. Адже урану власного видобутку вистачає їй на виробництво половини від щорічної потреби в ядерному паливі російської атомної енергетики. Тому є доцільним, за висловом голови **Української національної консервативної партії** О. Соскіна, монополізувати український уран та й ще видати це за благо для «братнього українського народу», користуючись одержимістю президентством діючого українського Прем'єра.

Т. Процев'ят прогнозує, що вироблена під час українсько-російської зустрічі в Ялті угода про співпрацю в атомній сфері на 20 років буде скріплена підписами в березні наступного року. «Диверсифікація по-тимошенківські – Росія, знову Росія, тільки Росія, винятково Росія – остаточно перетворить Україну в ураново-сировинний придаток російської ядерної галузі» («Україна молода»).

Узагальнюючи думки політиків та експертів національно-патріотичного табору щодо російсько-українських переговорів у Ялті за участю прем'єрів, можна зробити висновок про те, що більшість з них погоджується з необхідністю переукладання газового договору з Росією, а саме: Україна має домогтися від РФ перегляду формули ціноутворення на газ та підвищення ціни за транзит і встановлення суворої пропорційної залежності цін за транзит російського газу територією України та за оренду підземних газових сховищ,

відповідно до відпускних цін на газ для України. За використання українських підземних газових сховищ, як запропонував лідер **Всеукраїнського об'єднання «Свобода»** О. Тягнибок, потрібно запровадити плату за окремим тарифом, не включаючи її в плату за транзит.

Націонал-патріоти вимагають скасувати штрафні санкції за недобір газу, себто вилучити з договору принцип «бери або плати». І взагалі ліквідувати монополію іноземних енергетичних компаній на українському ринку. Антимонопольний комітет має миттєво реагувати на найменші прояви ігнорування стратегічними інвесторами українських національних інтересів, наприклад, через змови.

Щоб домогтися справедливих умов договору, Україні треба мати лише політичну волю та мужність, щоб у разі спалаху чергової «газової війни» зуміти перечекати недовготривалий тиск з боку Росії та Західної Європи. Так вважають націоналісти. У разі відмови РФ змінювати умови договору, Україна, заявляють «свободівці», «має в односторонньому порядку оголосити договір нікчемним і перейти до транзиту газу, призначеного для європейських споживачів, лише за належного митного оформлення контракту про купівлю газу цими споживачами у “Газпрому” на умовах “DAF – східний кордон України” (газета “Всеукраїнське об'єднання “Свобода”»).

Націоналісти вимагають від правоохоронних органів України порушити кримінальну справу за фактом державної зради (ст. 111 КК) щодо посадових осіб, причетних до укладання кабального для України «газового договору» з Росією. Але «якби ж то, – зауважує С. Хмара, – у нас правоохоронні органи працювали на державу, а “народні депутати” справді були б представниками народу, не треба було б Президентові України звертатися до Президента РФ з пропозицією переглянути дискримінаційні газові угоди, їх у такому вигляді просто не було б, а пост Прем'єр-міністра України не обіймала б “ВОНА” – комфортний представник прем'єра РФ в Україні» (*Матеріал підготовлено з використанням таких джерел: (24.11.2009 // URL: <http://maidan.org.ua/static/mai/1259093145.html>), Всеукраїнське об'єднання «Свобода». – 2009. – № 178; Газета по-українськи (gazeta.ua); інтерв'ю керівників і політиків УНП, ВО «Свобода», КУН, ОУН(д) СІАЗ).*

Коментарі спеціалістів на звернення громадян *

Забезпечення житлом

Які заходи вжито щодо розв'язання проблеми забезпечення житлом інвесторів, які зазнали збитків унаслідок діяльності групи будівельних компаній «Еліта-Центр»?

На виконання Указів Президента України від 04.02.2008 р. № 89 «Про невідкладні заходи щодо розв'язання проблеми забезпечення житлом

інвесторів, які зазнали збитків унаслідок діяльності групи будівельних компаній «Еліта-Центр», від 12.02.2008 р. № 119 «Про додаткові заходи щодо розв'язання проблеми забезпечення житлом громадян, постраждалих унаслідок діяльності групи будівельних компаній «Еліта-Центр» та розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.02.2008 р. № 258-р «Про утворення комісії з розв'язання проблеми забезпечення житлом інвесторів, які зазнали збитків унаслідок діяльності групи будівельних компаній «Еліта-Центр», створена комісія для вирішення зазначеного питання.

Чергове засідання комісії з розв'язання проблеми забезпечення житлом інвесторів, які зазнали збитків унаслідок діяльності групи будівельних компаній «Еліта-центр», відбулося 24 березня 2009 р. за участю керівника Служби з питань звернень громадян Секретаріату Президента України О. Паракуди, представників ХК «Київміськбуд» та всіх груп ошуканих інвесторів.

На засіданні комісії були обговорені результати роботи Київської міської державної адміністрації з вирішення проблеми ошуканих інвесторів. Представники постраждалих громадян внесли пропозиції та зауваження щодо роботи міської адміністрації при вирішенні питання забезпечення їх прав на отримання житла.

Враховуючи пропозиції присутніх на засіданні, прийнято рішення комісії:
Рекомендувати:

1.1. Київській міській державній адміністрації й надалі приймати на розгляд заяви про намір укласти попередній договір про переуступку права вимоги та поновлення права потерпілого з одночасним наданням необхідних документів.

1.2. Київській міській державній адміністрації за поданням представників ошуканих інвесторів, які брали участь у роботі комісії 24 березня 2009 р., внести до складу комісії щодо визначення черговості укладання попередніх договорів з потерпілими від діяльності групи будівельних компаній «Еліта-Центр» дві кандидатури від ошуканих інвесторів, які не претендують на місце в переліку малозабезпечених громадян для першочергового отримання квартири.

1.3. Київській міській державній адміністрації передбачити в погодженні рішення щодо використання кожної земельної ділянки, яка належала групі будівельних компаній «Еліта-Центр», письмове оформлення згоди не менше 2/3 від кількості інвесторів, які уклали інвестиційні договори на будівництво житла на цій ділянці. Також рекомендувати Київській міській державній адміністрації за ініціативою ошуканих інвесторів системно приймати рішення стосовно кожної такої земельної ділянки для забезпечення конкретного ошуканого інвестора правом на отримання житла.

1.4. Члену комісії – представнику постраждалих інвесторів Ю. Федоренку підготувати та запропонувати для розгляду на засідання Київської міської ради зміни до прийнятих Порядку відшкодування відповідно до законодавства вартості інвестицій, внесених постраждалими громадянами для будівництва житла групою будівельних компаній «Еліта-Центр», та Попереднього договору про переуступку права вимоги та поновлення права

потерпілого від діяльності групи будівельних компаній «Еліта-Центр» на отримання житла, які були напрацьовані комісією та затверджені на засіданні від 20 травня 2008 р. з урахуванням юридичних висновків Інституту держави і права ім. В. Корецького.

2. З метою забезпечення прозорості діяльності рекомендувати Київській міській державній адміністрації оприлюднити рішення комісії щодо визначення черговості укладання попередніх договорів з потерпілими від діяльності групи будівельних компаній «Еліта-Центр» (розмістити таку інформацію на офіційному сайті КМДА та надати представникам потерпілих).

Київською міською державною адміністрацією видано Розпорядження від 12.03.2009 р. № 287 «Про утворення комісії щодо визначення черговості укладання попередніх договорів з потерпілими від діяльності групи будівельних компаній «Еліта-Центр». За інформацією Київської міської державної адміністрації, на даний час утворена комісія визначає черговість укладання попередніх договорів з потерпілими від діяльності групи будівельних компаній «Еліта-Центр».

З урахуванням звернень потерпілих від діяльності групи будівельних компаній «Еліта-Центр» виконавчим органом Київської міської ради (Київською міською державною адміністрацією) підготовлено проект рішення «Про використання земельних ділянок, які належали групі будівельних компаній «Еліта-Центр», для забезпечення житлом потерпілих від шахрайських дій при будівництві житла».

Зазначений проект рішення схвалено в постійній комісії Київради з питань земельних відносин, містобудування та архітектури та внесено на розгляд найближчого пленарного засідання сесії Київської міської ради.

Міністерство регіонального розвитку та будівництва України

Правові основи державної підтримки вітчизняного товаровиробника

Яких вжито заходів щодо державної підтримки вітчизняного сільгоспмашинобудування з використанням коштів державного та місцевих бюджетів?

Урядом передбачено у Держбюджеті України на 2009 р. фінансування таких бюджетних програм: «Державна підтримка вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу, у тому числі через механізм здешевлення кредитів» та «Компенсація облікової ставки НБУ, відсоткових ставок комерційних банків за кредитами на технічне переоснащення підприємств машинобудування для АПК».

Прийнято постанову КМУ від 5 березня 2009 р. № 245, згідно з якою встановлено порядок використання коштів, передбачених у Державному бюджеті, за вищезазначеними програмами.

Крім того, також передбачено видатки на фінансування таких бюджетних програм: «Заходи щодо операцій фінансового лізингу вітчизняної сільськогосподарської техніки», «Здійснення фінансової підтримки підприємств агропромислового комплексу через механізм здешевлення кредитів».

Постановою Кабінету Міністрів України від 26.02.2009 р. № 153 затверджено Порядок використання у 2009–2013 роках бюджетних коштів, що спрямовуються на підтримку підприємств агропромислового комплексу через механізм здешевлення кредитів. У 2009 р. компенсація підприємствам агропромислового комплексу відсоткової ставки здійснюється відповідно до Постанови КМУ від 26.02.2009 р. № 199 «Про розміри компенсації у 2009 році відсоткової ставки за залученими підприємствами агропромислового комплексу кредитами».

З метою розширення внутрішнього ринку продукції вітчизняних підприємств машинобудування для агропромислового комплексу, необхідності нарощення темпів виробництва та реалізації сільськогосподарської техніки вітчизняного виробництва прийнято постанову КМУ від 11.03.2009 р. № 264, якою передбачається використання коштів, що виділяються сільгосптоваровиробникам за всіма бюджетними програмами, на придбання зазначеної техніки лише вітчизняного виробництва.

Для активізації роботи і забезпечення паритетності голосів промисловців та аграріїв визначено новий склад Міжвідомчої експертної ради з питань визначення пріоритетів у виробництві нової техніки та обладнання для сільськогосподарських товаровиробників, затверджений розпорядженням КМУ від 05.03.2009 р. № 303-р.

Прийнято короткострокову програму державної підтримки вітчизняного сільгоспмашинобудування з використанням коштів державного та місцевих бюджетів, яка передбачає реалізацію тракторів, комбайнів зернозбиральних, знарядь для обробітку ґрунту та обладнання для тваринництва і птахівництва в лізинг, за рахунок державної допомоги фермерам та місцевих бюджетів

Міністерство промислової політики України

* * *

Які кроки здійснено для підвищення конкурентоспроможності продукції, що виготовляє ТОВ «Херсонський машинобудівний завод»?

З метою розширення внутрішнього ринку продукції вітчизняних підприємств машинобудування для агропромислового комплексу і нарощення темпів виробництва та реалізації вітчизняної сільськогосподарської техніки КМУ прийнято постанову від 11.03.2009 р. № 264.

Урядом прийнято Розпорядження від 18.03.2009 р. № 328-р «Про державну підтримку в 2009 р. вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу», яким затверджено обсяги закупівлі

зернозбиральних комбайнів «Славутич» виробництва ТОВ «Херсонський машзавод».

На черговому засіданні Міжвідомчої експертної ради від 08.04.2009 р. було прийнято рішення про призупинення закупівлі комбайнів «ДОН-1500Б» у лізинг, і створено комісію для перевірки наявності в СП «Дон-ЛАН» відповідних виробничих потужностей та наявності в комбайнах 50 % комплектуючих вітчизняного виробництва.

Для підвищення конкурентоспроможності продукції, яку виготовляє ТОВ «Херсонський машзавод», згідно з «Державною програмою розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу на 2007–2010 рр.» та відповідно до рішення науково-технічної ради Мінпромполітики від 20 серпня 2008 р., у 2008 р. створено дослідні зразки кормозбирального комбайну продуктивністю 70–80 т/год. та зернозбирального комплексу КЗС-10 продуктивністю 10–12 кг/с для збирання всіх зернових, кукурудзи та соняшнику». Для закінчення цих робіт у 2009 р. передбачено виділити ТОВ «Херсонський машзавод» – 4,1 млн грн.

Крім того, у 2009 р. ТОВ «Херсонський машзавод» передбачено виділити 14,1 млн грн на компенсацію відсоткових ставок комерційних банків за кредитами на технічне переоснащення підприємства.

Міністерство промислової політики України

Оплата праці

Як врегульовано питання виплати матеріальної допомоги на оздоровлення та надбавки за стаж роботи медичним працівникам?

Згідно зі ст. 8 Закону України «Про оплату праці» умови й розміри оплати праці працівників установ та організацій, що фінансуються з бюджету, визначаються Кабінетом Міністрів України.

На даний час умови оплати праці працівників галузі охорони здоров'я визначені Постановою Кабінету Міністрів України від 30.08.2002 р. № 1298 «Про оплату праці працівників на основі Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери».

Відповідно до п. 4 зазначеної постанови та п. 5.11 умов оплати праці працівників закладів охорони здоров'я, затверджених наказом Мінпраці та МОЗ України від 05.10.2005 р. № 308/519, керівники закладів мають право надавати працівникам матеріальну допомогу, у тому числі на оздоровлення, у сумі не більше, ніж один посадовий оклад на рік у межах та за рахунок фонду заробітної плати, затвердженого в кошторисах. Оскільки відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та Бюджетного кодексу України фінансове забезпечення діяльності закладів охорони здоров'я, що перебувають у віданні територіальних громад (сіл, селищ, міст тощо),

здійснюється з місцевих бюджетів, питання щодо фінансового забезпечення діяльності закладів охорони здоров'я, зокрема на оплату праці працівників, вирішується на рівні виконавчого комітету місцевої ради.

Порядком складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28.02.2002 р. № 228 (зі змінами), передбачено, що при формуванні кошторису закладу обов'язковим є виконання вимог щодо першочергового забезпечення коштами видатків на оплату праці з нарахуваннями. При цьому під час визначення видатків повинен забезпечуватися суворий режим економії коштів. Що стосується надбавки за стаж роботи медичним працівникам, то з метою покращання ситуації в оплаті праці та соціальному захисті та підвищення престижності праці медичних працівників МОЗ надані пропозиції щодо внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2008 рік та про внесення змін до деяких законодавчих актів України» та до проекту Закону України «Про Державний бюджет України на 2009 рік» стосовно відновлення дії п. «ж» ст. 77 Основ законодавства України про охорону здоров'я щодо наближення розмірів посадових окладів медичних і фармацевтичних працівників до рівня заробітної плати працівників промисловості, вирішення питання щодо встановлення медичним працівникам надбавки за вислугу років та сумлінну працю, виплати матеріальної допомоги на оздоровлення в розмірі одного посадового окладу на рік, встановлення премії медичним працівникам, що працюють у сільській місцевості і доплати в розмірі 25 % посадового окладу та стосовно відміни застосування податкової соціальної пільги для медичних працівників, які працюють у сільській місцевості та селищах міського типу.

Міністерством праці та соціальної політики України підготовлено проект постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку виплати надбавки за вислугу років, грошової винагороди за сумлінну працю, зразкове виконання трудових обов'язків, допомоги на оздоровлення медичним та фармацевтичним працівникам державних та комунальних закладів охорони здоров'я», який погоджено Міністерством охорони здоров'я. Проектом пропонувалось поетапне запровадження передбачених цією постановою виплат: починаючи з 1 січня 2009 р. в обсязі 50 %, у повному обсязі – з 1 січня 2010 р. Міністерством фінансів України проект не підтримано як такий, що не може бути збалансований з наявними бюджетними ресурсами.

На сьогодні з метою послаблення впливу світової фінансової кризи на економіку України і відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 26.11.2008 р. № 1036 «Деякі питання організації бюджетного процесу», планувати у 2009 р. видатки, пов'язані зі стимулюванням працівників бюджетної установи, можна за умови забезпечення в повному обсязі бюджетними коштами обов'язкових виплат із заробітної плати працівникам, інших соціальних виплат, у тому числі стипендій та видатків на проведення розрахунків за комунальні послуги та енергоносії всіх бюджетних установ, що належать до сфери управління відповідних розпорядників, тому вирішення питання підвищення рівня оплати праці може здійснюватися лише в межах

бюджетних призначень, передбачених у державному бюджеті на охорону здоров'я.

Міністерство охорони здоров'я України

Правове регулювання в освітній сфері

Чи надаються особливі умови вступникам, які досягли успіхів під час здобуття загальної середньої освіти?

Повний перехід на прийом до вищих навчальних закладів за результатами зовнішнього незалежного оцінювання знань вступників запроваджено, починаючи з 2008 р., на виконання Указу Президента України від 04.07.2005 р. № 1013 «Про невідкладні заходи щодо запровадження зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти».

Запровадження зовнішнього незалежного оцінювання – це один із стратегічних напрямів державної політики України в галузі освіти, реалізація якого не залежить від політичних уподобань посадових осіб, він гарантує рівні права на участь у конкурсі щодо вступу до вищих навчальних закладів усім абітурієнтам, незалежно від статі, раси, національності, року здобуття повної загальної середньої освіти, матеріального стану їхніх батьків або інших осіб, які фінансують їх навчання.

Головна умова вступу – ґрунтовні знання, підтверджені кількістю балів, набраних під час зовнішнього незалежного оцінювання знань у рівних умовах за однаковими для всіх завданнями та критеріями оцінювання знань.

Тому надання особливих умов вступникам, які досягли успіхів під час здобуття загальної середньої освіти, стане порушенням рівності прав громадян на здобуття вищої освіти.

Міністерство освіти і науки України

* * *

Чи в повному обсязі діє Закон України «Про підвищення престижності шахтарської праці», зокрема, в частині забезпечення навчання дітей шахтарів окремих категорій за рахунок коштів державного (місцевого) бюджету в державних (комунальних) вищих навчальних закладах і гарантованою в розмірі прожиткового мінімуму дітей шахтарів окремих категорій?

Ст. 5 Закону України «Про підвищення престижності шахтарської праці» визначено, що студенти, які є дітьми шахтарів окремих категорій, навчаються за рахунок коштів державного (місцевого) бюджету в державних (комунальних) вищих навчальних закладах і отримують гарантовану стипендію за рахунок

коштів державного бюджету в розмірі прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб.

На сьогодні зазначений Закон не діє в повному обсязі. Зокрема, не затверджена форма тристоронньої угоди. Упровадження Закону в частині стипендіального забезпечення потребує значних коштів, які не передбачені Законом України «Про Державний бюджет України на 2009 рік».

Таким чином, на сьогодні при призначенні стипендії навчальні заклади керуються Постановою Кабінету Міністрів України від 12.07.2004 р. № 882 «Питання стипендіального забезпечення», в якій категорія студентів, батьки яких мають стаж підземної роботи не менше 15 років, не зазначена.

Міністерство освіти і науки України

* Відповіді на запитання підготовлені за матеріалами Департаменту комунікацій влади та громадськості Кабінету Міністрів України

Наука – суспільству

Міжнародне співробітництво в галузі науки і освіти

19 листопада 2009 р. у Варшаві відбулися заключні переговори голови Комітету з питань науки та освіти ВР України, співголови депутатської групи Верховної Ради України з міжпарламентських зв'язків з Республікою Польща професора В. Полохала та міністра освіти і науки України професора І. Вакарчука з міністром науки та вищої освіти Республіки Польща професора Б. Кудрицькою. Предметом переговорів стало заснування спільного українсько–польського Європейського Університету, Декларацію про утворення якого підписали Прем'єр-міністр України та Голова Ради Міністрів Республіки Польща у 2008 році. Сторони обговорили та погодили основні засади створення та майбутнього функціонування Університету.

Університет матиме два структурних підрозділи – в Україні та у Польщі, але керуватиметься спільною Наглядовою Радою, утвореною сторонами за паритетним принципом. Ректором по черзі будуть українець та поляк. Так само за паритетним принципом сторони надаватимуть щорічне фінансування університету. Нагадаємо, що навіть в умовах фінансової кризи, за ініціативи парламентського Комітету з питань науки та освіти, Україна у «Законі про державний бюджет на 2009 рік» передбачила 7 млн грн на заснування університету.

Основою діяльності університету будуть спільні магістерські та докторські програми, навчання всіх студентів та аспірантів проходитиме обов'язково на території обох країн, а випускники одержуватимуть два дипломи про вищу освіту або про вчений ступінь. Польський підрозділ

університету планується розташувати у місті Люблін, тоді як Український включатиме головний кампус у Києві та прикордонну філію у Львові.

Коментуючи досягнуті домовленості, професор В. Полохало відзначив: «Створення українсько-польського Європейського університету – це крок до європейського майбутнього України, оскільки саме вивчення польського досвіду інтеграції до ЄС та його адаптація до українських умов буде однією з місій університету. Власне, сама діяльність університету від початку базуватиметься на принципах та стандартах європейської системи вищої освіти, зокрема Болонської угоди. Українці та поляки разом зможуть запропонувати міжнародні навчальні та дослідницькі програми, цілком конкурентоздатні за вимогами Євросоюзу».

Під час перемовин сторони домовились невідкладно розпочати всі необхідні організаційні роботи з тим, щоб структурні підрозділи університету запрацювали вже до Нового року (*Комітет з питань науки і освіти* (<http://kno.rada.gov.ua/komosviti/control/uk/index>). – 2009. – 20.11).

Робота та діяльність науково-дослідних установ

Понад 50 ліцензій, реалізованих у США, Німеччині, Японії, Росії, Швеції, Франції, Китаї тощо. 2600 патентів, отриманих в Україні, Росії і далекому зарубіжжі, та понад 6500 авторських свідоцтв. Понад 60 найвизначніших розробок, впроваджених у народне господарство, відзначених ленінськими, державними та іншими преміями. Це найстисліший показник результатів діяльності Інституту електрозварювання імені Є. Патона за 75 років.

Л. Лобанов, заступник директора інституту, академік Національної академії наук України, заслужений діяч науки і техніки України, професор, доктор технічних наук.

Б. Є. Патон і генеральний конструктор ракетобудування С. П. Корольов дійшли думки, що такі настане час, коли необхідні конструкції створюватимуться безпосередньо в космосі, і там не обійтись без зварювання. На установці «Вулкан», розробленій в інституті, експеримент зі зварювання в невагомості на борту космічного корабля провів у 1969 році В. Кубасов. Космонавти С. Савицька та В. Джанібєков у 1984 році три години зварювали, паяли, різали та напилювали різноманітні метали патонівськими інструментами вже у відкритому космосі, де природне середовище – глибокий вакуум, такий потрібний для сфокусування електронного променя. Електронно-променеве зварювання там не зрівняти із земним, у вакуумній камері, де його застосування ускладнюється. Ці експерименти ніхто у світі не повторив. Вони підтвердили припущення науковців, що, по-перше, саме електронний промінь оптимальний для зварювальних операцій у відкритому космосі, і, по-друге, – невагомість не перешкоджає формуванню зварювального шва.

Інститут відпрацював технологію і створив нове покоління обладнання для проведення спільно з НАСА (США) досліджень зі зварювання у відкритому

космосі. Воно випробовувалося у дослідницьких центрах НАСА. Експеримент планувалося виконати у вантажному відсіку «Шатла».

В інституті створено трансформовані оболонкові конструкції за принципом паперового китайського ліхтарика. Конічні оболонки з тонкого металу закатуються в гофровані диски, які з'єднуються за допомогою зварювання. І ось такий малогабаритний пакет, розміщений у вантажному відсіку ракетного комплексу, доставляється, наприклад, на Місяць, де під тиском роздувається, збільшуючи свій об'єм до десятків кубічних метрів, і набуває потрібної форми. Таким чином можна спорудити на Місяці і житлові, і виробничі приміщення.

Фірмових процесів Інституту електрозварювання дуже багато, їх неможливо всі охарактеризувати. Як приклад, технологія електрошлакового зварювання металів великої товщини. Вона знайшла широке застосування у важкому машинобудуванні, металургії, нафтохімічній промисловості.

А створений фахівцями інституту унікальний комплекс «Север» і досі не має аналогів у світі. Зварювальний апарат переміщується всередині труби і зварює водночас усе її кільцеве з'єднання за лічені хвилини. І це за складних умов Крайньої Півночі. За його допомогою побудовано десятки тисяч кілометрів магістральних нафтових і газових трубопроводів.

Розроблені методи неруйнівного контролю якості й технічної діагностики конструкцій, які особливо актуальні останнім часом: через складний економічний та фінансовий стан країни багато конструкцій, споруд і машин вичерпали нормативні терміни експлуатації. За підрахунками спеціалістів, відпрацьованість обладнання в різних галузях економіки становить 50–70 відсотків і продовжує зростати. В рамках цільової комплексної програми НАН України «Ресурс», науковим керівником якої є Б.Є. Патон, створюються технічні засоби і технології для оцінки й продовження ресурсу техногенно і екологічно небезпечних об'єктів тривалої експлуатації. Так на основі розвинутої в інституті технології акусто-емісійної діагностики обстежено понад тисячу промислових об'єктів. Вперше створено систему безперервного моніторингу технічного стану величезних резервуарів (діаметром понад 50 метрів і заввишки понад 20) для зберігання дуже небезпечного аміаку на Одеському припортовому заводі. Інформацію про них лабораторія інституту технічної діагностики отримує в Києві через Інтернет.

Б.Є. Патон розгорнув широке дослідження зі зварювання живих тканин людини. Ще ніхто у світі не навчився зварювати живі людські тканини, а в Україні за цим методом зроблено вже десятки тисяч різних операцій без скріпок і ниток, після яких навіть важко знайти сліди «швів» (*Леонід Лобанів: Особливості Патонівського стилю / Розмовляла Л. Яновська // Урядовий кур'єр. – 2009. – 10.11).*

* * *

О. Косовиць, директор Центральної геофізичної обсерваторії МНС України, член вченої ради Українського географічного товариства, почесний працівник гідрометеослужб України та Росії:

Центральної геофізичної обсерваторії займається насамперед, метеорологічними спостереженнями. На метеостанціях ведуться не тільки метеорологічні, а й радіаційні спостереження, стежимо за хімічним складом опадів, їх кислотністю, тобто ведемо екологічні дослідження.

Гідрометеорологічна служба тримається на трьох великих китах. Це три юридичні особи – Український гідрометеоцентр, Центральна геофізична обсерваторія та Український науково-дослідний гідрометеорологічний інститут. Усі підпорядковані Міністерству з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи. В інституті значна тематика пов'язана з фундаментальними академічними дослідженнями, то він зараз має статус подвійного підпорядкування – ще Національної академії наук. Разом з інститутом підготовано книгу «Клімат Києва», третє видання. Для інституту обсерваторією підготовлено багаторічні дані про режими поверхневих вод в Україні, з 1981 по 2000 роки. За радянських часів такі узагальнення робилися кожні п'ять років. Тільки у 1986 не зроблено через аварію на ЧАЕС. Уся робота спрямовувалася на вивчення радіоактивного забруднення території, і традиційну гідрологію було відсторонено. Чорнобильська тематика у нас зараз є визначальною. Ці матеріали у вигляді щорічників видавалися завжди. І, нарешті, видано узагальнення за двадцять років. Ця книга не є масовим виданням, але обласні центри з гідрометеорології, прогнозисти Гідрометеоцентру та науковці Інституту її вже одержали. Обов'язково книга надійде географічному факультету Національного університету ім. Шевченка, де готують фахівців-гідрометеорологів.

За спостереженнями науковців в останні роки кількість опадів на півдні у середньому зросла, а на Поліссі зменшилася. Тобто там, де їх було багато, – поменшало, а де мало, – побільшало. Тому в останні роки і врожайність в Україні підвищилася.

Кліматичні зміни впливають на водні ресурси, на Поліссі значно поменшало опадів, що зумовило скороченню запасів води. У цілому говорити, що в Україні забезпеченість водними ресурсами погіршується, немає підстав. По-перше, є таке негативне явище: за останні вісімнадцять років населення зменшилося на 10 відсотків. Це означає, що забезпечення водою на кожну людину стало на 10 відсотків більше. З іншого боку, значно зменшився забір води на зрошення. Є тенденції поліпшення її якості. Бо ж промисловість, особливо хімічна, зменшила свою потужність. І це відповідним чином позначається на якості поверхневих вод (хоча вона далеко не бездоганна). В останні роки у багатьох річках знову з'явилися раки, а десь у 80-х роках їх уже практично не було. Можна навести й інші факти, що свідчать про поліпшення якості поверхневих вод.

Давно час переглянути межі радіаційних зон. Зокрема, площу четвертої зони треба суттєво скоротити, там природа оздоровилася. Колишніх рівнів забруднення вже немає. Чверть століття тому кюрі вважалася найпростішою і найзрозумілішою для всіх одиницею. Керуючись нею, визначили ці зони, карти. Але дослідження тривали. І з часом з'ясувалося, що 5 кюрі на Волині – це не ті самі 5 кюрі, скажімо, у Білоцерківському районі Київщини. Тому що на Волині,

де багато боліт, радіація дужче, згубніше діє через харчові ланцюги. І в принципі молоко на Волині досі забруднене. Там, безумовно, четверта зона мусить залишитись. А от у тих місцях, де чорноземи, де багатші ґрунти (південь Київщини, Черкащина, Вінниччина), там природа вже практично повернулася до первинного стану.

Необхідно зняти зони там, де є об'єктивні дані про відсутність шкідливого впливу радіації на якість харчових продуктів. Для України більш актуальне хімічне забруднення, особливо в Донбасі з його застарілою, побудованою ще у тридцятих роках минулого століття промисловістю. Давно вже час переходити на нові сучасні технології. Тоді відповідно і рівень хімічного забруднення зменшиться – і в Донбасі, і у Придніпров'ї.

В обсерваторії тісні зв'язки з географічним факультетом Національного університету ім. Т.а Шевченка. Гідрологи, метеорологи проходять практику не тільки в обсерваторії, а й на підвідомчих станціях. На практику також приїздять учні Харківського та Херсонського гідрометеорологічних технікумів (*Косовець О. Погода в нашому житті / Інтерв'ю взяв М. Юрчишин // Сільські вісті (http://www.silskivisti.kiev.ua). – 2009. – 19.11).*

Практичні впровадження науково-дослідних і проектно-технічних напрацювань

Унікальними розробками вітчизняних учених Донецького науково-дослідного інституту гірничорятувальної справи «Респіратор» (за радянських часів – один із реалізаторів проектів щодо безпеки не лише шахтарів, а й космонавтів) у сфері безпеки праці шахтарів, зокрема уніфікованою телекомунікаційною автоматизованою системою (УТАС), зацікавилися турецькі гірники. Під час візиту у Донбас вони підписали угоду щодо співробітництва та поставки протипожежного обладнання до Туреччини.

Протягом двох останніх років учені «Респіратора» навчали турецьких фахівців методам і засобам виявлення і профілактики ендогенних пожеж (тобто тих, що виникають від самозаймання вугілля). Видобуток кам'яного вугілля в Туреччині зосереджено у районі міста Зонгулдак і здійснюється державним підприємством ТТК. До його складу входять п'ять вугільних копалень, які щороку дають 5 млн тонн вугілля.

Під час візиту гості отримали фахову науково-технічну інформацію про найновіші розробки «Респіратора», відвідали випробувальні центри інституту, а також побували на Донецькому заводі гірничо-рятувальної апаратури та шахті «Краснолиманська», де успішно працює система УТАС (*Лісовенко М. Турки вподобали УТАС// Урядовий кур'єр. – 2009. – 17.11).*

* * *

Як найбільший у світі транспортер природного газу Україна транспортує до країн ЄС 80 відсотків закупленого російського блакитного палива. Тому гарантування безперебійної роботи вітчизняної газотранспортної

системи є пріоритетним завданням не лише спеціалістів-практиків, а й науковців. Це підкреслив голова Західного наукового центру Національної академії наук З. Назарчук, відкриваючи засідання ради Центру та Міносвіти і науки, що відбулося в Івано-Франківському національному технічному університеті нафти і газу (ІФНТУНГ).

Причому мова йде не лише тільки про технічну модернізацію ГТС, а й приведення норм і правил її експлуатації та обслуговування у відповідність із вимогами ЄС, зазначив заступник голови правління НАК «Нафтогаз України» Я. Марчук. Він також ознайомив присутніх із уже розробленим акціонерною компанією проектом реконструкції пріоритетних об'єктів ГТС. Ректор ІФНТУНГ членкор. НАНУ Є. Крижанівський повідомив про напрацювання науковців університету з різнобічних питань забезпечення високоефективної та надійної роботи ГТС й запропонував врахувати їх у планах.

Ця зустріч сприяла вдосконаленню теоретичних схем і накреслень як учених, так і виробничників щодо оновлення ГТС (*Мороз В. Модернізацію української труби — під патронат ЄС // Галичина (www.galychyna.if.ua). – 2009. – 29.10).*

Енергоощадні технології

Металургійна промисловість – одна з найбільш енергоємних галузей, у тому числі за обсягами споживання природного газу і коксу. Замінити їх можна вітчизняним вугіллям, зокрема, пиловугільним паливом (ПВП). Запропонована Українським державним науково-технічним центром з технології та обладнання, обробки металів, захисту навколишнього середовища та використання вторинних енергоресурсів для металургії та машинобудування (УкрДНТЦ) «Енергосталь» установка вдування пиловугільного палива в доменні печі дає змогу щорічно заощаджувати сотні тисяч тонн коксу і сотні мільйонів кубометрів природного газу.

Одну з перших установок вдування пиловугільного палива було впроваджено в доменному цеху ЗАТ «Донецьксталь-металургійний завод» в 1980 році. Технологія постійно вдосконалювалася – у 2003–2008 роках провели реконструкцію діючих потужностей і збільшили витрати пиловугільного палива з 110 до 200 кг на тонну чавуну.

Для приготування пиловугільного палива використовуються суміші вугілля різних марок. Технологічною схемою установки приготування вугільного пилу й вдування ПВП в доменні печі передбачається прийом і зберігання вугілля, його сушіння й розмел, а також власне система вдування ПВП у доменні печі.

Щодо технічних характеристик установок вдування ПВП у доменні печі, – вони можуть змінюватися залежно від обсягів виробництва металу та особливостей технологічного процесу.

При вдуванні у доменні печі пиловугільного палива до 170–200 кг на одну тонну чавуну виключається використання природного газу та знижуються

витрати коксу на 80–120 кг/т чавуну (*Сизонтов В. Замість газу - вугільний пил // Урядовий кур'єр. – 2009. – 3.11).*

* * *

В. Мальцев, голова правління корпорації «ПромЕкономСервіс», кандидат економічних наук, академік Академії технологічних наук:

Багаторічну наполегливу працю винахідників, учених, інженерно-технічного персоналу корпорації високо оцінили споживачі, наукова громадськість і державні органи.

На сьогодні фахівці підраховують економічний ефект від впровадження нових технологій, що дають змогу суттєво зменшити споживання того ж вугілля чи іншого палива та зменшити шкідливий вплив виробництва на екологію промислового краю.

Новації для поліпшення технологічного стану застарілого котельного господарства розроблені вченими донецької корпорації "ПромЕкономСервіс", яка спеціалізується на створенні енергозберігаючих, природоохоронних технологій для підприємств енергетики, житлово-комунального господарства, промисловості та індивідуальних замовників у співдружності з іншими представниками вітчизняної науки. Чого, приміром, тільки варті технологічні розробки ТІГ (технологія інтенсифікації горіння всіх видів палива), БАУ (безреагентна антинакипна установка обробки води) та ЕСАРК (технологія активації розчинів коагулянтів на фільтрувальних станціях).

Застосування цих технологій сприятиме суттєвій економії палива на вітчизняних електростанціях. Причому ця економія досягається практично без будь-яких інженерних витрат, без змін приміщень і споруд. Завдяки ТІГ коефіцієнт корисної дії на одному котлоагрегаті підвищується до 3,6 відсотка. Окрім цього, ще заощаджується щороку до 15 тисяч тонн умовного палива та близько 2 мільйонів кіловат-годин електроенергії. Зникає необхідність газового «підсвічення» в котлах, а значить маємо економію газу – мільйони кубометрів у масштабах країни.

Також фахівці зафіксували зменшення викидів і поліпшення ситуації «над трубою» – за окремими шкідливими речовинами від 15 до 40 відсотків.

Чи не найбільшою проблемою в теплоенергетиці промислових підприємств та об'єктів комунального господарства є утворення накипу на внутрішніх поверхнях теплоенергетичного обладнання, що призводить до падіння ефективності їхньої роботи: шар накипу зменшує і тепловіддачу, і строки служби обладнання. Запобігти цьому здатен винахід – БАУ, що дає можливість без хімічної обробки води експлуатувати теплоенергетичні агрегати і захистити внутрішні поверхні теплообмінників від нашарувань накипу. Ця установка вже працює на низці об'єктів, серед яких, приміром, Донецька залізниця, Маріупольський металургійний комбінат ім. Ілліча, деяких котельнях комунальних підприємств, і отримала схвальні оцінки. Ефективність БАУ, зокрема, підтверджена експертизою ВАТ «Виробниче технічне підприємство «Укренергочормет» Мінпромполітики.

Ця технологія, яку запровадили на більш ніж вісімдесяти об'єктах, переконливо довела, що йдеться про стовідсоткове розв'язання проблеми в безреагентному режимі. Подібного досвіду досі не мали ні в Україні, ні в СНД, ні в країнах далекого зарубіжжя.

Що також важливо – одночасно подолано ще одну важливу проблему. Киснева корозія, тобто залишки у воді вільного кисню, руйнує труби зсередини і просто «з'їдає» їх. Ця технологія разом із накипом прибирає з води ще й вільний кисень.

Тільки в котельнях тепломережі великого міста завдяки використанню БАУ можна отримати за рік економічний ефект у десятки мільйонів гривень. А якщо поррахувати в межах країни, то маємо не менше 6 мільярдів економії та значне скорочення випадків аварійних зупинок обладнання котелень.

Досить перспективною вважається й розробка ЕСАРК – технологія активації розчинів коагулянтів на фільтрувальних станціях. Адже в процесі очищення питної води вона досить істотно – на 50 відсотків – зменшує використання хімічних реагентів, забезпечуючи при цьому потрібну якість води. Проте нині більша увага таки до проекту БАУ (*Куц П. "Зелену вулицю" новим технологіям // Урядовий кур'єр. – 2009. – 11.11*).

Біотехнології

Великі перспективи для сільськогосподарського сектору, передусім у напрямку підвищення його енергонезалежності, відкриває використання місцевих ресурсів для виробництва тепла й біопалива. Чимало технічних розробок у сфері біоенергетики, які вже сьогодні готові до впровадження на промисловому рівні в сільське господарство країни, має Науково-дослідний інститут екобіотехнологій і біотехніки Національного університету біоресурсів і природокористування України.

Цей інститут працює над кількома проектами, які стосуються усіх трьох видів біопалива – твердого, рідкого й газоподібного. У науковому закладі створено три лабораторії, які займаються дослідженнями в галузі біогазових технологій і технологій виробництва теплової енергії, ще одна лабораторія спеціалізується на біодизелі. Усі вони при роботі користуються методиками, прийнятими в Європейському Союзі.

При інституті вже кілька років працює без зупинок біогазова установка. На ній відпрацьовують різні варіанти, перевіряють метанову продуктивність тієї чи іншої сировини. Вчені сподіваються, що з'являться серйозні інвестори (птахофабрики, великі тваринницькі комплекси), готові інвестувати створення промислових установок на рівні чинних європейських стандартів.

Досить давно науковці інституту займаються біодизельними технологіями. У нас діє невелика установка з виробництва біодизелю власної конструкції. Отримуємо на ній біодизельне пальне не тільки з ріпаку, який сьогодні вважається найпопулярнішою в Європі сировиною, а й, наприклад, із соняшника. У Центральній Європі технологія виробництва біодизелю із

соняшникової олії нині неактуальна, але інститут її розробив для України, і цей біодизель за деякими показниками кращий від ріпакового аналога.

Фахівці інституту розробили бізнес-плани створення сучасних заводів з виробництва біодизелю. При будівництві їх передбачено використання і вітчизняного, й імпортного устаткування (*Подольак М. За методиками ЄС // Урядовий кур'єр. - 2009. – 12.11*).

Розробки та дослідження для агропромислового комплексу

В Україні офіційно апробований новий тип волинської м'ясної породи великої рогатої худоби (ВРХ).

Експертна комісія Мінагрополітики України офіційно засвідчила появу в ще одного селекційного досягнення – нового типу волинської м'ясної. В Україні створено п'ять м'ясних порід ВРХ. Хоча експерименти йдуть постійно.

До державної апробації новий тип волинської м'ясної породи великої рогатої худоби з робочою назвою «Стохідський» був представлений дев'ятьма лініями й двадцятьма родинами, з яких три лінії – нові. Слід зазначити, що робота з виведення цим типом тривала 15 років.

Тварини нового типу мають відмінні якісні ознаки. Їхні показники кращі, ніж у тварин «материнської» породи. Молока вони дають більше на 12,6–16,3%, жива маса 15-місячної особини нового типу вище «материнської» на 16,9% (*Волинські селекціонери вивели нову породу корів // Відомості (vidomosti.ua.com). – 2009. – 6.11*).

Охорона здоров'я

А. Потопальський працює в Інституті молекулярної біології і генетики Національної академії наук України, де завідує лабораторією модифікації структури біологічно активних речовин. У цьому широко відомому академічному інституті, очолюваному академіком Ганною Єльською, упродовж трьох десятиліть здійснюється фундаментальна розробка дуже перспективного для майбутнього людства напряму – молекулярно-генетичного оздоровлення людини і довкілля.

Так, в інституті створено цілий комплекс лікувальних засобів від тяжких хвороб (людей, тварин, птахів, бджіл, риб, а також рослин), які не мають аналогів у світовій практиці. На основі розробленої А. Потопальським технології безвекторної передачі спадкової інформації створено понад два десятки принципово нових, оригінальних видів, форм і сортів злаків, фруктових та овочевих рослин. Вони не хворіють, невибагливі, дають значно вищі, ніж звичайні сорти, врожаї на пісних, засолених ґрунтах, у засушливих умовах, та ще й покращують стан довкілля.

Ідея створення препарату проти раку. Дослідник А. Потопальський створив оригінальний протипухлинний препарат, результати клінічних досліджень

якого згодом перевершили всі сподівання. Назвав його «амітозин» («а»—проти, «мітоз» – поділ клітин). Молодого вченого підтримали старші колеги, а згодом при Львівському медінституті було створено спеціальну лабораторію, в якій під керівництвом А. Потопальського стали працювати лікарі, фармацевти, хіміки, ботаніки та інженери, на місцевому фармпідприємстві налагодили виробництво препарату для клінічних досліджень.

У 1969 році «спосіб отримання сполук тіофосфаміду з алкалоїдами чистотілу великого» було запатентовано, однак у реєстрації препарату відмовили. Амітозин дедалі більше заявляв про свою високу ефективність і, що дуже важливо, нетоксичність. Після проведених вітчизняними онкологами клінічних досліджень препарат був рекомендований для лікування хворих.

Додаткові обмежені клінічні випробування амітозину були успішно проведено автором та Інститутом оздоровлення і відродження народів України на базі онкологічного інституту і спеціалізованих установ України у 1999–2001 рр. Препарат рекомендовано до широкого застосування в медицині.

Дозволений в Україні зарубіжний аналог оригінального вітчизняного препарату надзвичайно дорогий (10–15 тис. доларів за один повний курс лікування, а їх має бути не менше трьох), тоді як амітозин значно ефективніший і дешевший. Він вивчений із застосуванням найсучасніших методів експериментальних та клінічних досліджень, і, на думку авторитетних учених, є всі підстави затвердити його як протипухлинний, імуномодулюючий і противірусний засіб. До найвідоміших розробок інституту належить також доступний широкому загалу противірусний, протипухлинний та імунорегулюючий засіб ізатизон, що успішно застосовується у ветеринарії.

Кілька років тому закордонні колеги висунули групу українських учених, які розробили амітозин – А. Потопальського, В. Новицького та львівського хіміка М. Олієвську, на здобуття Нобелівської премії. Щоправда, тоді престижної міжнародної нагороди була удостоєна інша робота (*Суржик Л. Ноу-хау лікаря Потопальського // Дзеркало тижня (www.dt.ua). – 2009. – 14 – 20.11).*

* * *

Тест-систему по диагностике вируса А/Н1N1 начали разрабатывать, как только услышали о калифорнийском гриппе в Украине. Коллектив Национального института биоресурсов взял разработанную ранее систему диагностики птичьего гриппа и адаптировал под новый вирус. Авторы-разработчики говорят, что их методика не хуже признанной ВОЗ лондонской. Механизм такой же, как и в британской вирусологической лаборатории, но отечественное тестирование будет стоить дешевле.

С использованием этой системы установление диагноза занимает меньше времени: от получения образца больного до выдачи результатов проходит всего 3-4 часа.

Установка пока еще единственная и является экспериментальной. Однако уже точно может отличать сезонный грипп от калифорнийского.

Тест-систему уже перевірили. Взяли мазки больных гриппом из епидемических регионов и обнаружили вирус А/Н1N1 (*Корреспондент.net* (<http://korrespondent.net>). – 2009. – 11.11).

Наука і влада

Прем'єр-міністр України Ю. Тимошенко доручила відпрацювати пропозиції науковців щодо переходу України до світової системи координат і включити їх до Програми Євро-2012. Відповідне доручення глава уряду зробила під час засідання.

Пропозиції щодо запровадження в Україні нової системи координат вніс академік НАНУ Я. Яцків. За його словами, на сьогодні в Україні працює стара система координат, яка не відповідає сучасним вимогам, а нова, хоч і розроблена, ще не запроваджена. Будуть величезні проблеми із сусідніми державами через те, що Україна не слідує нормі часу, не переходить на світові системи відліку, не запроваджує свою систему відліку, не робить цифрових карт, не робить систем управління рухомими об'єктами на території держави (*Урядовий портал* (<http://www.kmu.gov.ua>). – 2009. – 28.10).

* * *

Під час першого засідання Національної ради зі сталого розвитку науковці, представники громадських організацій і влади розглянули проект концепції сталого розвитку, підготовлений Національною академією наук. Серед гострих питань порядку денного були такі: забезпечення населення якісною водою, збереження біологічної безпеки і введення обов'язкового маркування продуктів харчування з вмістом ГМО та створення відповідної мережі лабораторій.

Як зазначив міністр економіки Б. Данилишин на реалізацію проектів, спрямованих на вироблення нового національного стандарту питної води, наближеного до євростандартів, та поліпшення її якості в Україні, у 2010–2012 роках буде залучено близько 1 млрд дол. США, у тому числі з держбюджету і місцевих бюджетів. При цьому він уточнив, що більша частина коштів надійде з міжнародних організацій, які дають асигнування на відповідні пілотні проекти. За інформацією Б. Данилишина, нині вже є відповідні напрацювання та проекти для розв'язання проблем з водою у Донецько-Придністровському регіоні.

Водночас, як наголосив міністр охорони навколишнього природного середовища Г. Філіпчук, в Україні треба створити держрезерв підземної артезіанської води для швидкого забезпечення питною водою населення у разі виникнення техногенної катастрофи, зокрема можливого прориву колектора в районі Дніпра. Оази підземних артезіанських вод треба законодавчо захистити від будь-яких посягань та господарської діяльності, надавши їм статус стратегічних об'єктів.

Ще однією проблемою, що має розглядатись на рівні питання національної безпеки, є небезпечна концентрація 35 млрд тонн відходів в Україні, основна частина яких перебуває в районі басейну Дніпра, водою з якого щоденно користується близько 30 млн осіб.

Крім мінусів маємо й плюси. Адже на шести відсотках європейської території знаходиться 25 відсотків фауни і флори. Це створює високий потенціал для сталого розвитку країни та окремих регіонів. Адже у деяких областях розореність земель становить 90 відсотків, і лише один відсоток – це природно-заповідні території, які треба розширювати. Це питання соціальної, демографічної, економічної та культурної парадигми розвитку, переконаний міністр.

З появою референтної лабораторії (що буде створена на базі НАНУ) та мережі лабораторій з визначення вмісту ГМО у продуктах харчування до кінця року можна говорити, що обов'язкове загальне маркування такої продукції розпочнеться вже у 2010 році, зазначив Б. Данилишин. За його словами, ця норма вже діє (були прийняті відповідні рішення Кабміну), але вона не передбачила усього комплексу заходів щодо реалізації маркування. На ці заходи буде залучено не менше коштів, аніж на поліпшення якості питної води *(Иценко Г. Якісну воду - у Держрезерв? // Урядовий кур'єр. – 2009. – 5.11).*

Проблеми інформатизації

Матеріали міжнародної конференції

«Бібліотечно-інформаційний комплекс

У контексті розвитку суспільства знань» (Київ 6–7 жовтня 2009 р.)

Т. Добко, канд. іст. наук,
старш. наук. співроб., заввідділу НБУВ

Забезпечення інформаційних запитів користувачів довідково-бібліографічними ресурсами

У сучасних умовах змінюваного інформаційного середовища, глобалізації, широкого впровадження нових технологій і комунікацій, перевиробництва інформації і дефіциту необхідної, межі бібліографічного пошуку стираються й ускладнюється його процес.

Визначальними для довідково-бібліографічного обслуговування (ДБО) є запити користувачів інформації, а підготовка відповідей на них у вигляді різноманітних бібліографічних та фактографічних довідок становить його зміст. Від розвитку сфери ДБО залежить ефективне використання інформаційного ресурсу, доступ до знань.

Як ключовий елемент доступу до бібліотечно-інформаційних ресурсів, довідково-бібліографічний апарат (сукупність довідкових та бібліографічних видань, каталогів та картотек бібліотек, баз даних, призначених для

структурування, пошуку та надання доступу до інформації) нині зазнає суттєвих змін. Змінилися його структура, змістове наповнення, принципи формування та організація доступу. Однак традиційний картковий каталог ще зберігають своє інформаційне й меморіальне значення, адже процес переведення їх в електронну форму довготривалий.

Довідково-бібліографічні ресурси слід розглядати як інформаційний, матеріально-технічний та кадровий потенціал, відповідно організований у науково-інформаційному закладі або доступний віддаленому користувачеві.

Збільшення обсягів інформації та створення її надлишків, універсальність та ексклюзивність запитів користувачів потребують оперативності бібліографічного пошуку та релевантності інформації. У зв'язку з цим значно зростає роль вторинного інформаційного ресурсу – різноманітних бібліографічних і реферативних баз даних (БД), які є засобом доступу до першоджерел інформації.

Нині можна визначити такі основні електронні інформаційні ресурси (ЕІР), які використовуються в ДБО:

- електронні каталоги українських та зарубіжних бібліотек;
- зведені електронні каталоги бібліотек певних регіонів, країн, відомчих мереж тощо;
- реферативно-бібліографічні БД;
- проблемно-орієнтовані БД власної генерації, які створюються для забезпечення наукових напрямів, задоволення потреб конкретних замовників, певних регіонів, структур, організацій тощо;
- зарубіжні ЕІР провідних світових виробників (на компакт-дисках або доступні через мережу Інтернет).

Відповідаючи на виклики часу, Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (НБУВ) усвідомлює свою роль в інформаційному забезпеченні науково-дослідних робіт, виробничих та освітніх потреб і спрямовує зусилля щодо організації інтелектуального доступу до довідково-інформаційних ресурсів, документно-ресурсної бази наукових досліджень, створення та покращання сервісних умов, виховання інформаційної культури користувачів.

Насамперед читачі мають доступ до електронних бібліотечно-бібліографічних ресурсів, на виробництво й розвиток яких спрямована інформаційна діяльність НБУВ. У бібліотеці впроваджена конвеєрна технологія формування інформаційних ресурсів електронної бібліотеки, структурними компонентами якої є бібліографічні, реферативні бази даних, документи Національної електронної бібліотеки, інформаційно-аналітичні продукти.

Електронні довідково-бібліографічні ресурси й комунікаційні технології значно розширюють можливості власного довідково-пошукового апарату, який у комплексі нині, здається, не має меж. І сьогодні слід розглядати рівні достатності інформації або «інформаційної достатності», які обмежують результати запиту, визначають межі пошуку при задоволенні конкретної інформаційної потреби користувача, прийнятті певного управлінського рішення, отриманні знань про той чи інший предмет, задоволенні пізнавального інтересу тощо. Важливим інструментом забезпечення «інформаційної

достатності» є визначення оптимальної стратегії пошуку документів, надійності джерел інформації. У ДБО «рівень достатності» пов'язаний зазвичай з наперед заданими користувачем умовами пошуку інформації, обмежений обсягом необхідної інформації, видами документів, мовами, хронологією пошуку тощо. Інформація з теми щодо прийняття того чи іншого управлінського рішення, вирішення певного наукового чи виробничого завдання може бути повна, часткова, конкретна, описова, оглядова тощо, але завжди постійними критеріями її оцінки є об'єктивність та актуальність. Орієнтація на рівень «інформаційної достатності» обмежує результати пошуку необхідної користувачеві інформації, знижує «інформаційний шум», ймовірно наявний при об'ємних бібліографічних пошуках.

У зв'язку з цим вміння використовувати вторинну інформацію набуває першорядного значення. Інформаційна функція бібліотеки зростає, розширюється, стає пріоритетною, разом з тим набуваючи «ресурсо-орієнтуючого, ресурсо-аналітичного та ресурсо-оціночного характеру» [8,2]. На перший план виходить знання про організацію інформації, що потребує орієнтації в інформаційних ресурсах, їх оцінки та аналізу, організації до них доступу.

Останніми роками користувачам України доступні новітні зарубіжні науково-інформаційні ресурси світових постачальників наукової інформації. Серед них – інформаційні продукти видавництва Elsevier: SCOPUS, наукова електронна бібліотека на платформі ScienceDirect (24 тематичні колекції, що містять понад 2 тис. журналів з багаторічною ретроспективою), при цьому забезпечується перехід до повних текстів передплачених журналів. До БД на платформі EBSCO (Academic Search Premier; Library, Information Science & Technology Abstracts; MEDLINE; Newspaper Source) передплата здійснена для всіх установ НАН України.

Перевагами реферативно-бібліографічних БД є інтегрування значних наукових ресурсів, велика хронологія пошуку, можливість виходу на повний текст релевантного запиту документа.

Основними напрямками діяльності відділу довідково-бібліографічного обслуговування НБУВ є: навігація в ресурсах пошуку інформації, формування довідково-бібліографічного фонду, організація сучасного довідково-бібліографічного апарату, удосконалення оперативного довідково-бібліографічного обслуговування, задоволення універсальних за змістом інформаційних запитів користувачів; сприяння ефективному використанню фондів бібліотеки, новітніх інформаційних ресурсів, надання допомоги читачам у пошуку джерел інформації з теми наукового дослідження; рекомендація релевантних запитів вторинних документів, тих, які очевидно та/або потенційно містять запитувану інформацію, орієнтація читачів у світових бібліотечно-бібліографічних ресурсах.

Важливою частиною довідково-бібліографічного фонду (ДБФ) є система універсальних поточних і ретроспективних бібліографічних показників, які забезпечують різнобічний і багатоаспектний тематичний, фактографічний і концептографічний пошуки. ДБФ включає широкий спектр універсальних

енциклопедій, спеціальних, галузевих, тематичних довідкових видань. Відомий бібліографознавець Г. М. Швецова-Водка визначає такі жанри довідкової літератури: словник, довідник, енциклопедія, енциклопедичний словник, путівник, календар, бібліографічний посібник. До того ж бібліографічні покажчики і бібліографічні огляди вона розглядає як жанри науково-інформаційної літератури [24, 331-334].

З метою оперативного задоволення типових читацьких запитів проводилися постійна робота з наукової організації ДБФ, його упорядкування, наближення до користувача найновіших і найактуальніших видань. У читальному залі відділу представлено: офіційні законодавчі та урядові документи; вітчизняні та зарубіжні універсальні, галузеві та тематичні енциклопедії; словники всіх типів (біографічні, краєзнавчі, лінгвістичні, тлумачні тощо); довідники зарубіжних країн і міжнародних організацій; державні бібліографічні покажчики, видання головних науково-інформаційних центрів; надається доступ до світових електронних ресурсів. Щороку до фондів відділу надходить понад 4 тис. довідкових видань та бібліографічної періодики. Нині ДБФ відділу довідково-бібліографічного обслуговування (ВДБО) нараховує понад 170 тис. документів. На його базі здійснюється довідково-інформаційне обслуговування користувачів, щороку лише фахівцями довідкової служби виконується понад 5 тис. різноманітних бібліографічних довідок.

З метою пропаганди і розкриття фондів з 2005 р. співробітники відділу постійно інформують читачів інформаційно-аналітичного журналу «Україна: події, факти, коментарі», який видається в друкованій і електронній формах (<http://nbuv.gov.ua/siaz.html>), з новими надходженнями до фонду НБУВ довідкових, енциклопедичних видань, бібліографічних покажчиків, готують списки літератури з актуальної тематики.

Слід звернути увагу на тенденцію розвитку інтеграції довідково-бібліографічного обслуговування та інформаційно-бібліографічної діяльності. З метою оперативного забезпечення сучасних запитів користувачів здійснюється підготовка бібліографічних покажчиків, тематичних списків літератури, проблемно-орієнтованих БД. Серед підготовлених фахівцями ВДБО списків в упереджувальному режимі – «Національна безпека України», «Українська національна ідея», «Національні інтереси», «Патріотизм. Патріотичне виховання», «Захист суспільної моралі», «Захист конституційних прав та свобод громадянина в Україні», «Конституційно-правовий статус коаліції депутатських фракцій Верховної Ради України та парламентів зарубіжних країн», «Агропромисловий комплекс України і СОТ у бібліографії», «Розвиток промисловості України та СОТ», «Питання вступу України до Світової організації торгівлі», «Імідж політичного та державного діяча», «Імідж органів державної влади» та ін., які мають широке практичне використання [1, 2, 3, 7, 9, 11, 12, 13, 16, 17, 20, 21, 22]. Важливо, що зазначені в тематичних бібліографічних посібниках, списках літератури документи супроводжуються шифрами зберігання у фондах НБУВ, що сприяє розкриттю інформаційного потенціалу бібліотеки і вдосконаленню інформаційного обслуговування.

За рубрикою «До уваги держслужбовця» в інформаційно-аналітичному журналі «Україна: події, факти, коментарі» опубліковано за новими надходженнями понад 100 реферативних оглядів довідково-бібліографічних видань.

Нині дедалі більше довідкових, енциклопедичних видань вільно представлені у мережі Інтернет. Однак посилання на інтернет-ресурси потребують регулярної перевірки, упевненості в тому, що вони активні, що інформація є актуальною і доступною. Зважаючи на це, наші фахівці вирішують два взаємопов'язаних завдання: інформують про доступні універсальні довідкові видання та спрямовують зусилля на формування електронних бібліотек довідково-бібліографічного профілю.

Віддалений довідково-бібліографічний апарат, який містить сукупність довідкових і бібліографічних джерел, що перебувають за межами бібліотеки та надаються в онлайн-режимі, за умов його використання стає реальним каналом інформаційного забезпечення користувачів.

Виходячи з досвіду роботи і знань джерельної бази, фахівці служби ДБО визначають стратегію пошуку, його послідовність, визначають, для виконання яких тематичних запитів насамперед доцільно використовувати ресурси Інтернету. Це поточні суспільно-політичні події, ювілейні дати, пошук урядових та законодавчих документів (офіційні веб-сайти урядових структур), бізнес-інформація, відомості про події культурного і спортивного життя, туристична інформація тощо. При задоволенні бібліографічних і фактографічних запитів користувачів науково-освітнього і виробничого характеру фахівці довідково-бібліографічних служб керуються при рекомендації ЕІР насамперед змістовими критеріями, ураховують хронологію пошуку, обсяг представлених документів, доступність ресурсу, надійність, повноту і актуалізацію.

Слід звернути увагу на посилення тенденції щодо формування довідково-бібліографічного апарату (ДБА) на упередження інформаційних запитів користувачів. Це викликає необхідність постійного вивчення їхніх потреб, тематики, змісту та динаміки запитів, аналізу використання ДБА, якості надання послуг. ДБА в сучасних умовах розвивається з огляду на необхідність забезпечення ефективного використання широкого спектра ІР з метою надання інформаційних послуг реальним та потенційним користувачам. Це підкреслює тенденцію щодо зростання навігаторської функції і своєю чергою передбачає підготовку відповідних метабібліографічних БД, матеріалів, які орієнтують насамперед у ресурсах конкретної бібліотеки, бібліотек регіону та інформації про використання можливостей глобальних мереж.

Бібліотечні фахівці намагаються враховувати тенденції та зміни інформаційного середовища, здійснюючи постійний моніторинг інтернет-ресурсів, архівуючи доступні бібліографічні покажчики і довідники. Тому кадрова складова, постійне оновлення знань персоналу довідкових служб є найважливішим чинником розвитку довідково-інформаційного сервісу сучасної бібліотеки. Як зазначав керівник Служби інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади (СІАЗ) НБУВ В. Горвий, «практика

інформаційної діяльності підводить до висновку про необхідність створення спеціальних структур, що мають у своєму складі інформаційних працівників високої кваліфікації для постійної роботи з глобальними ресурсами в інтересах вітчизняних замовників» [5,68].

Архівування науково-інформаційних ресурсів глобальних комп'ютерних мереж, що організаційно розвивається в бібліотеці з другої половини 2005 р., вирішує два взаємопов'язаних завдання – зберігати електронні публікації і забезпечувати зручний доступ користувачів до ресурсів, відсутніх у фондах бібліотеки.

Наша колекція електронних бібліографічних покажчиків порівняно з традиційними поки що незначна – понад 500; довідкових, енциклопедичних видань – близько 100. Частина їх надається користувачам екстранет-середовища НБУВ, представлена на сайті бібліотеки, доступна користувачам читального залу ВДБО. Це є актуальним також з огляду на відсутність у фондах НБУВ більшості друкованих аналогів. Нині ми працюємо над їх каталогізацією, намагаємося створити інтегрований довідково-бібліографічний ресурс, який акумулюватиме інформацію про традиційний ДБФ, неопубліковані бібліографічні покажчики і списки літератури, електронні довідково-бібліографічні ресурси (отримані шляхами централізованого комплектування, обміну, пошуку, архівації тощо).

До уваги користувачів пропонуються бібліографічні анотовані огляди бібліографічних покажчиків, які доступні віддаленим користувачам [18, 19], заплановано підготовку серії онлайн-путівників по довідково-бібліографічним ресурсам.

Таким чином, з вищевикладеного можна зробити висновок, що НБУВ розвивається як сучасний науково-інформаційний комплекс України, що інтегрує знання, формує документну базу на різних носіях в умовах відкритого доступу до наукової інформації, створює сучасні інформаційні продукти і надає широкий спектр послуг реальним читачам і віддаленим користувачам, розширює міжбібліотечну взаємодію з метою формування єдиного інформаційно-бібліотечного простору країни і впевнено інтегрується у світовий інформаційний простір.

Удосконалення довідково-бібліографічного обслуговування, досягнення якісно нового рівня задоволення інформаційних запитів користувачів вимагає кооперації та тісної співпраці бібліотек України з формування національного довідково-бібліографічного ресурсу, постійного моніторингу потреб користувачів та використання ІР.

Список використаних джерел

1. Архіпова, І. М. Імідж органів державної влади : бібліографія 2001-2005 рр. [Текст] / І. М. Архіпова // Україна: події, факти, коментарі. – 2005. – № 17. – С. 86-88.
2. Архіпова, І. М. Імідж політичного та державного діяча: бібліографія 1999-2005 рр. / І. М. Архіпова // Україна: події, факти, коментарі. – 2005. – № 17. – С. 88-90; № 18. – С. 97-98; № 19 – С. 80-82; № 20. – С. 73-75; № 21. – С. 88-89.

3. Васильєв, О. В., Чьоч, В. В. Переваги використання реферативно-бібліографічних інформаційних систем та баз даних [Текст] / О. В. Васильєв, В. В. Чьоч // Матеріали міжнародного форуму «Проблеми розвитку інформаційного суспільства» : [VI Міжнар. наук.-практ. конф. INFORMATIO-2009: Електронні інформаційні ресурси: створення, використання, доступ]. – Львів, 2009. – С. 15-19.
4. Горбань, С.М. Бій під Крутами 29 січня 1918 р. [Текст] : за матеріалами газет 1993-2008 рр. (фонди НБУВ) / С. М. Горбань, Ю. С. Левченко // Україна: події, факти, коментарі. – 2008. – № 3. – С. 86-93.
5. Горовий, В. М. Бібліотеки як інформаційні центри української інформатизації [Електронний ресурс] / В.М. Горовий // Україна: події, факти, коментарі. – 2009. – № 22. – С. 62-73. – Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/siaz.Ukraine/2009/ukr22.pdf>, вільний. Заголовок з екрана.
6. Горовий, В. М. Особливості розвитку соціальних інформаційних баз сучасного українського суспільства [Текст] / В. М. Горовий: моногр., НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського ; наук. ред. О. С. Онищенко. – К. : НБУВ, 2005. – 297 с.
7. Дацькова, Н. С. Агропромисловий комплекс України і СОТ у бібліографії (2000-2006 рр.) [Текст] / Н. С. Дацькова // Україна : події, факти, коментарі. – 2007. – № 14. – С. 99-106.
8. Добко, Т. Довідково-бібліографічне обслуговування в електронну еру: розвиток навігаторської функції [Текст] / Т. В. Добко // Бібл. вісн. – 2003. – № 1. – С. 2-8.
9. Добко, Т. Конституційно-правовий статус коаліції депутатських фракцій Верховної Ради України та парламентів зарубіжних країн [Текст]: бібліографія (1999-2007 рр.) / Т. Добко, Н. Моїсеєнко, В. Радченко // Україна: події, факти, коментарі. – 2008. – № 1. – С. 82-87.
10. Добко, Т. В. Міжнародний досвід довідково-бібліографічного забезпечення інформаційних запитів владних структур [Текст]/ Т. В. Добко // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – К., 2005. – Вип. 14. – С. 61-66.
11. Добко Т. В. Національна безпека України [Текст]/ Т. В. Добко, Н. І. Моїсеєнко // Україна: події, факти, коментарі. – 2009. – № 1. – С. 64-83.
12. Добко, Т. Національні інтереси [Текст]: список л-ри з фондів Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського (1992-2008) / Т. Добко, Н. Моїсеєнко // Україна: події, факти, коментарі. – 2008. – № 18. – С. 91-92.
13. Добко, Т. В. Патріотизм. Патріотичне виховання [Текст]: бібліографія (1991-2008) / Т. В. Добко, Ю. С. Левченко // Україна: події, факти, коментарі. – 2009. – № 7. – С. 77-86.
14. Добко, Т. Розвиток інформаційного забезпечення користувачів як умова суспільного розвитку [Текст] / Т. Добко // Україна: події, факти, коментарі. – 2008. – № 4. – С. 90-93.
15. Добко, Т. Современное состояние информационного обслуживания в электронной среде [Текст] : Нац. б-ка Украины им. В. И. Вернадского / Т. Добко // Информационно-библиографическое обслуживание : сб. ст. / Рос. нац. б-ка. – СПб., 2008. – Вып. 2. – С. 38-45.
16. Добко, Т. В. Українська національна ідея [Текст]: список літератури з фондів НБУВ (1994-2007) / Т. Добко, Н. Моїсеєнко // Україна: події, факти, коментарі. – 2008. – № 15. – С. 61-79.
17. Карплюк, О. Бій під Крутами 29 січня 1918 р. [Текст]: бібліогр. 1918-2008 рр. (фонди НБУВ) / О. Карплюк, Н. Моїсеєнко // Україна: події, факти, коментарі. – 2008. – № 5. – С. 115-123.
18. Колесніченко, А. Бібліографічні покажчики: огляд електронних ресурсів [Текст] / А. Колесніченко // Україна: події, факти, коментарі. – 2008. – № 4. – С. 94-99.
19. Колесніченко, А. М. Електронні довідково-бібліографічні ресурси з історії та права [Текст] // Україна: події, факти, коментарі. – 2009. – № 14. – С. 66-69.
20. Левченко, Ю. С. Розвиток промисловості України та СОТ у бібліографії (2000-2006 рр.) [Текст] / Ю. С. Левченко // Україна: події, факти, коментарі. – 2007.- № 15. – С. 75-78.

21. Матвійчук, М. В. Питання вступу України до Світової організації торгівлі в бібліографії [Текст] / М. В. Матвійчук // Україна: події, факти, коментарі. – 2007. – № 13. – С. 69-72.
22. Міжнародний тероризм у сучасному процесі глобалізації [Текст]: (Список літератури, 1995-2003 рр.) / Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Служба інформаційно-бібліографічного забезпечення органів державної влади (СІАЗ) ; уклад. М. В. Матвійчук, Н. С. Дацькова, О. В. Карплюк та [ін.] ; ред. Т. В. Добко. – К. : НБУВ, 2004. – 50 с.
23. Онищенко, О. Поширення наукових знань як чинник інтелектуального збагачення суспільства [Текст] / О. Онищенко // Соціокультурні чинники розвитку інтелектуального потенціалу українського суспільства і молодь / Наук. пр. та матеріали конф. – К., 2001. – Вип. 1. – С. 46-51.
24. Швецова-Водка, Г.М. Документознавство [Текст] : навч. посіб. / Г. М. Швецова-Водка – К. : Знання, 2007. – 398 с.